Բ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 411 ՈՒՐԲԱԹ 17 ՄԱՅԻՍ 1885 (Ն. Տ.) 29 ՄԱՅԻՍ 1885 15 ՇԱՊԱՆ 1302

40 ՓԱՐԱ.

ՊԱՅՄԱՆՔ

Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ. երկու անգամի համար 2 ղուրուշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կըլլայ:

Օրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն պէտք է ուղղել

«Առ խմբագրութիւն ԱՐԵՒԵԼՔ օրագրի»

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ. Ղալաթիա, Նորատունկեան խան. իսկ գաւառներէն հետեւեալ հասցէիւ՝

غلطه‌ده نورادونكيان خانده {ارولك} غزته‌سی اداره‌سنه

Les annonces sont reçues
à l'EASTERN AGENCY,
Karakeuy, Déirmén han

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

40 ՓԱՐԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պօլսոյ համար	Տարեկան	գանձական	արծաթ	200
» »	Վեցամսեայ	»	»	100
» »	Եռամսեայ	»	»	50
Գաւառաց համար և օտարական Թղթատարով տարեկան			»	240
Գաւառաց համար և օտարական Թղթատարով վեցամսեայ		»	»	120
Օտար Երկիրներ	Տարեկան	Ֆրանք		56
»	Վեցամսեայ	»		28

Դուրսէ ղրկուած լրագրաց համար ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է. Խմբագրութեան ղրկուած ու և է նամակ կամ գրութիւն ետ չ'տրուիր:

Ծանուցմունք կընդունուին
ԻՍԴԸՐՆ ԷՃԷՆՍԻ
գործակալութեան ձեռամբ, Քարաքէօյ, Տէյիրմէն խան

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 16 ՄԱՅԻՍ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ
ԵՐԵԿԻ ԹՂԹԱԲԵՐԷՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Անգլիոյ Երեսփոխանաց Ժողովոյն մայիս 21 ի նստին մէջ, Պահպանողականք բաւական յուզում ցոյց տուին Պօսֆօռ Էժիբսիէնի վերահրատարակման առթիւ: Լորտ Ֆիձմօրիս այս մասին ըսաւ. «Ֆրանսական կառավարութիւնը նախապէս ծանուցած էր մեզ թէ լրագրոյն խմբագրէն բացարձակ խոստում առնուած է որ ծայրայեղ յօդուածներով դժուարութիւն չյարուցանէ Եգիպտոսի կառավարութեան, ապա թէ ոչ՝ ֆրանսական հիւպատոսն իսկ պիտի աջակցի եգիպտական կառավարութեան՝ լրագրոյն խափանման համար» Այս նախարարական յայտարարութիւն ծիծաղներով ընդունուեցաւ:

Պ. Կլատսթօն նոյն խնդրոյ վրայ նոր հարցման մը ի պատասխան, յայտարարեց թէ Պօսֆօռ Էժիբսիէնի մասին նոր բանակցութիւնք տեղի կ'ունենան ֆրանսական կառավարութեան հետ:

Ինչպէս կը յիշեն ընթերցողք, Պօսֆօռ ֆրանսերէն և արաբերէն թերթ մ'է, որ Անգլիացւոց գրաւման և եգիպտական վարչութեան դէմ յոյժ գըրգռիչ յօդուածներ կը հրատարակէր, և Մէհտիին յաջողութիւնք կ'ընէր: Տարի մը առաջ Խտիւական կառավարութիւնն ուզեց փակել զայս թերթ. բայց օտարազգիք Եգիպտոսի մէջ այս նկատմամբ աւելի մեծ արտօնութիւններ կը վայելեն քան ի Կ. Պոլիս. բռնի զօրութիւն կարելի չէր գործածել, և լրագիրը շարունակեց հրատարակուիլ:

Այս տարի Պօսֆօռի լեզուն առաւել եւս գրգռիչ էր: Նուպար փաշա Անգլիացւոց հետ խորհրդակցութեամբ և գործակցութեամբ անգլիացի պաշտօնակալաց որք են ի ծառայութեան եգիպտական կառավարութեան, փակել տուաւ զայն տպարան ուր կը հրատարակուէր Պօսֆօռ, որ հետեւապէս դադրեցաւ հրատարակուելէ: Ֆրանսա յուզուեցաւ: Առարկելով թէ, տպարանին փակմամբ, ֆրանսացի հըպատակի մը բնակարանը բռնաբարուած է, որ հակառակ է Քաբիդիւլասիոններուն, Բարիզի կառավարութիւնն ստիպմամբ պահանջեց տպարանին անպայման բացումն, և հատուցում Նուպար փաշայի կառավարութենէն: Բարիզի կառավարութիւնը, Խտիւին տկար կառավարութեան վրայ ի գործ դնելով [illegible], յորմէ Ֆրանսա գանգատած էր երբ Գերմանիա ի գործ կը դնէր զայն իւր վրայ, սպառնալիքն աւելցուց դիւանագիտական յարաբերութեանց խզման վրայ, յայտարարելով թէ Եգիպտոսի ելմտական պայմանագրին (Ֆրանսայի կողմէ արդէն ստորագրեալ) վերջնական վաւերացումը չպիտի կատարէ, եթէ գոհացում չստանայ սոյն խնդրոյ վրայ: Պ. տը Ֆրէյսինէ Պօսֆօռի խօսքը չըրաւ ճարտարապէս, և Լորտ Կրանվիլ կարծեր է թէ տպարանը պիտի բացուէր և սակայն Պօսֆօռ չպիտի վերահրատարակուէր: Ուստի, խորհուրդ կուտայ Նուպար փաշային՝ բանալ տպարանն, և երթալ ցաւ յայտնել ֆրանսական հիւպատոսին՝ գործուած սխալին համար: Նուպար փաշա կ'ընէ այս ամենայն, և տպարանին բացուելէն մի քանի օր յետոյ Պօսֆօռ ևս կը վերսկսի հրատարակուիլ: Թէև եգիպտական կառավարութիւնն ամեն իրաւունք ունէր իւր շահուց հակառակ թերթի մը հրատարակման թոյլ չտալու, և թէպէտ անգլ. կառավարութիւնն ևս այս տպաւորութեան ներքև էր, բայց Ֆրանսա, անգամ մը նուաստացնելէ յետոյ թէ՛ եգիպտական և թէ՛ անգլիական իշխանութիւնները, քիչով գոհ չլինէր, և Պօսֆօռի վերահրատարակմամբ, նոր նուաստութիւն մը կրել կուտայ նոցա: Խտիւ և Նուպար փաշա բան չեն ըսեր առայժմ. զի աշխարհ գիտէ թէ իրենք Անգլիոյ խորհրդով կը գործեն, և թէ բոլոր այս գործոց մէջ, ամեն ձախորդութիւն և ամեն նուաստութիւն Անգլիոյ այժմեան կառավարութեան վրայ միայն պարտին իյնալ:

Բայց ուրիշ երկու խնդիրներու մէջ ևս Խտիւական կառավարութիւնը, Պ. Կլատսթօնի նախարարութեան խորհրդոց համեմատ գործելով, պզտիկ ինկաւ Եւրոպիոյ առջեւ: Մին է՝ երբ մի մասն այն կառավարական հասութից որք յատկացեալ էին ընդհ. պարտուց տոկոսին և գլխավճարին՝ ուղղակի ելմտական պաշտօնատան յանձնել տըւաւ՝ վարչութեան ընթացիկ ծախուց համար: Եւրոպա բողոքեց, և Աղեքսանդրիոյ միջազգային դատարանք պարտատերաց իրաւունք տուին, և դատապարտեցին կառավարութիւնն: Երկրորդ դէպքն այս օրերս պատահեցաւ: Եգիպտոսի դրամական անձկութեանց դարման մը լինելու համար, Անգլիոյ առաջարկութեամբ, Տէրութիւնք կնքեցին ելմտական պայմանագիր մը, որուն համեմատ, ի մէջ այլոց, Եգիպտոսի կառավարութիւնն իշխանութիւն պիտի ունենար ժամանակ մը 5 առ 100 վար դնելու կտրոններու վճարելի գումարէն: Պայմանագրութիւնը կնքուած էր թէպէտ, բայց մի քանի Տէրութեանց Խորհրդարանք դեռ չէին վաւերացուցած զայն: Խտիւ որ ստակի պէտք ունէր, անշուշտ անգլիացի խորհրդականաց կարծիքն առնլով, սկսաւ գործադրել կտրոններու վերաբերեալ տրամադրութիւնն, և 100,000 ոսկւոյ չափ գումար մը վար դրաւ: Ահա՛ նոր բողոք մը Տէրութեանց կողմէ, և նոր յետս կոչում մը Խտիւական կառավարութեան կողմէ: Ֆրանսա, Աւստրիա, Գերմանիա և Ռուսիա չեն վաւերացներ կնքեալ պայմանագիր մը, յուսալով զայն իրենց ձեռաց մէջ գործիք մ'ընել՝ Եգիպտոսի մէջ Անգլիոյ ազդեցութիւնը փճացնելու համար: Պիզմարք Իշխանն եգիպտական գործոց մէջ Լորտ Կրանվիլէ վրէժ կը լուծէ գաղթային գործոց վէճերուն համար: Անգլիացիք կը զգան զայս, և երբ միւս կողմէ կը յիշեն թէ երկիցս զօրք ղրկեցին ի Սուտան, և երկու անգամուն ալ, ապարդիւն արիւնհեղութիւններէ յետոյ, ետ դարձան առանց ո՛և է կարգադրութիւն մը տալու Սուտանի գործոց, Պահպանողականք և Ազատականք կը զգան թէ Եգիպտոսի խնդիրը Պ. Կլատսթօնի կառավարութեան մեծագոյն սխալներէն մին եղած է. — Պահպանողականք՝ զի կ'ուզէին որ կառավարութիւնն աւելի եռանդեամբ ու հաստատամտութեամբ գործէր յԵգիպտոս, և Ազատականք՝ զի չէին ուզեր որ կառավարութիւնն այս աստիճան միջամուխ լինէր Եգիպտոսի գործոց: Նախարարութիւնը կը ջանայ ընդհանուր ընտրութիւններէն առաջ մաքրել զայս եգիպտական արատ իւր հնգամեայ պաշտօնավարութեան, և Լորտ Ռօզպէրիի Պերլին երթալը կը վերագրուի սոյն նկատմամբ Պիզմարք Իշխանին — եւրոպական աշխարհավարութեան ամենազօր Տնօրէնին — հետ համաձայնութեան մը գալու բաղձանքին: Տեսնենք ի՛նչ ելք կ'ունենայ ազատական Լորտին փափուկ պաշտօնը՝

* * *

Անգլիական Նախարարութիւնն Ելմտացոյցի վրայ վիճաբանութիւնը կը յետաձգէ մինչեւ որ Ռուսիոյ հետ բանակցութիւնք շօշափելի ելք մ'ունենան. զի այդ բանակցութեանց վախճանէն կախում ունի որոշել թէ այս տարի ո՛րչափ ծախք պիտի ընէ Անգլիա:

— Հնդկաստանի կառավարութիւնը 10 միլիոն անգ. ոսկւոյ փոխառութիւն մը կը կնքէ՝ «սահմանագլխոյ հաղորդակցութեանց միջոցներուն բարւոքման համար», այն է՝ Ինդոս գետին երկու եզերաց վրայ երկաթուղիներ կամուրջներ և կառուղիներ շինելու համար, որովք Հնդկաստանի և Աֆղանստանի միջեւ հաղորդակցութիւնք պիտի դիւրանան նիւթապէս:

— Տասնեւհնգամեայ աշխատութենէ մը յետոյ, Անգլիոյ ամենամեծ աստուածաբանք, բանասէրք, հնագէտք, լեզուագէտք և ուսուցչապետք (Բրօֆէսէօրք Համալսարանաց) մեծ գործ մը ի գլուխ հանեցին՝ Հին և Նոր Կտակարանաց անգլիերէն թարգմանութիւնը մեծագոյն խնամով ու զգուշութեամբ սրբագրելով ըստ եբրայական և յունական բնագրաց, առանց փոփոխելու Աստուածաշնչոյ մէջ գործածեալ անգլիերէն հին լեզուն և ոճն: Անգլիախօս հասարակութիւնք աշխարհիս՝ երբ 100 միլիոն Քրիստոնեայք, անգնահատելի բարեբախտութիւն մը կը համարին այսպէս ըստ կարի ճիշդ թարգմանութիւն մ'ունենալ Տէրունական Բանին: «Վերաքննեալ Աստուածաշունչը» կը տպուի և կը հրատարակուի՝ զանազան ձեւերով՝ Օքսֆորտի և Քէմպրիճի Համալսարանաց մեծ տպարանաց մէջ, և միլիոններով կը վաճառուի: Անգլիական բոլոր լրագիրք այս առթիւ կը հրատարակեն երկար յօդուածներ այն նշանաւոր ազդեցութեան վրայ, զոր Ս. Գրոց անընդհատ ընթերցումն ըրած է և կ'ընէ անգլիախօս հասարակութեանց վրայ: Պահպանողական և ազատական լրագիրք կը յայտարարեն միաբերան թէ անգլիախօս հասարակութեանց ամենէն աւելի սիրած և ամենէն աւելի կարդացած գիրքն է Ս. Գիրքն, և թէ երբեք ո՛չ մէկ գիրք այսչափ տպաւորութիւն ըրած է մարդկային ընկերութեան վրայ:

* * *

Տօնկոլա կը պարպուի արագապէս. Բնակիչք կը հեռանան անգլ. զօրաց, և խումբ խումբ կը գաղթեն դէպ ի Ստորին Եգիպտոս, զոհ չլինելու համար Մէհտի-Ահմէտի հրոսակաց:

Բայց, միւս կողմէ, այդ հրոսակք չեն երեւար: Մէհտիին համար ալ կ'ըսուի թէ իւր մարդիկն ետ կը կանչէ Պերպերի, Սէննարի և Քորտոֆանի կողմերէն, և մտադիր է թողուլ մինչև իսկ զԽարդում, և Սպիտակ Նեղոսի վրայ Սօպադի ներսերը քաշուիլ:

Այսպէս, երկու կողմերը միանգամայն թէ՛ յաղթողի և թէ՛ պարտեալի երեւոյթն ունին, և մին դէպ ի հարաւ, միւսը դէպ ի հիւսիս քաշուելով, կը յիշեցնեն Պարսից և Հելլենաց հանրածանօթ պատերազմն ի Միջագետս, Քսենոփոնի ժամանակ, երբ երկու կողմերն ևս կռուոյ դաշտէն նահանջելու և իրարմէ խոյս տալու պէտքն զգացին:

* * *

Լոնտոն, 21 մայիս.

Լորտ Կրանվիլ երէկ իրիկուն ճաշեց Ռուսիոյ դեսպանին հետ, և կը հաւաստեն թէ ճաշէն յետոյ երկարօրէն խորհրդակցեցան: Երկուքն ալ յոյժ գոհ կ'երեւէին իրենց խօսակցութենէ. բայց ռուս կառավարութեան պատասխանն երէկ իրիկուն չէր հասած դեռ: Սակայն Ստաալ կոմսն այսօր կարեւոր հեռագիրեր ստացած կը թուի:

Ստաալ կոմսն երկարօրէն խորհըրդակցելէ յետոյ ռուս ռազմագէտ պատուիրակ Պ. Լեսարի հետ, միասին գնաց այս առաւօտ Լորտ Կրանվիլի մօտ:

Լըմստէն զօրավարը Լոնտոն կ'ըսպասուի յունիս 16ին:

Պ. Նիրս երէկ Բեդրբուրկի մէջ դեսպանի մ'ըսեր է թէ այժմ Զիւլֆիքարի մէկ կիրճին վրայ միայն դըժուարութիւն մնացած է, և տարակոյս չունի թէ առկախ խնդիրք յաջող ելք պիտի ունենան:

* * *

Իռլանտայի Եղեռնական բացառիկ Օրէնքին վերանորոգման խնդիրն արդարեւ անհամաձայնութիւններ յառաջ բերած է Նախարարութեան մէջ: Արմատական կուսակցութիւնը միահամուռ կը բաղձայ որ այս բացառիկ օրէնք դադրի, և ի փոխարէն տեղային ինքնօրինութիւն տրուի Իռլանտայի գաւառաց: Նախարարութեան երեք արմատական անդամք, Սըր Չարլզ Տիլք, քաղաքային կառավարութեան Նախագահ, Պ. Չէմպըրլէյն, Առեւտրական Նախարար և Պ. Շօ Լըֆէվր, Հանրօգուտ շինուածոց Նախարար, այս մասին կատարելապէս համամիտ են արմատական կուսակցութեան հետ:

Իռլանտացի ինքնավարական Երեսփոխանք անշուշտ շատ գոհ են ազատական կուսակցութեան յառաջացեալ մասին այս ընթացքէն: Բայց Պ. Բառնէլ որոշած է որ Անգլիաբնակ Իռլանտացիք առաջիկայ ընտրութեանց մէջ իրենց քուէները տան Պահպանողականաց, այսու երկու մեծ կուսակցութեանց միջեւ զօրութեան հաւասարութիւն մը յառաջ բերելու համար, որպէս զի ամեն մեծ խնդրոյ մէջ վըճռական քուէն իռլանտացի կուսակցութեան ձեռքը գտնուի, Խորհրդարանին և օրուան Նախարարութեան վրայ ըստ կամս ճնշում բանեցնելու և իռլանտական հարցերը լուծել տալու համար:

* * *

Մոսքուայէ կը հեռագրուի մայիս 21ին.

Ամրաշէն զօրաց վաշտն, որ մի քանի օր առաջ Սեւաստոպոլ հասաւ, քաղաքին ամրութիւնները նորոգել և զօրացնել ձեռնարկած է: Նմանապէս յատուկ խնամ կը տարուի ամբողջացման այն զրահաւորաց որք այս պահուս շինուելու վրայ են Սեւաստոպոլի նաւարանին մէջ:

— Յունաստանի գործոց վրայ առ Թայմզ ղրկուած հեռագիր մը կ'ըսէ.

Յունաստանի ելմտական վիճակն յոյժ ծանրացած է. կը վախցուի թէ Նախարարութիւնը պիտի պարտաւորի նորէն թղթադրամ հանել, կամ Ազգ. Դրամատունէն փոխառութիւն մ'ընել մետաղեայ դրամով: Հաշուակալութեան Ատենի Տնօրէնին տեղեկագրէն կ'երեւի թէ ծխախոտի տուրքերն, որք կը կարծուէր թէ 10 միլիոն դրամի (Ֆր.) պիտի տային, 2,600,000 դրամի տուած են միայն. սիկարի թուղթը՝ 750,000 դրամի, փոխանակ 3,000,000ի. աղի 390,000 դրամի, փոխանակ 2,140,000ի, եւ գինի 270,000, փոխանակ 3,200,000ի: Նըմտացոյցին բացը կը հաշուի 16,000,000 դրամի:

* * *

ՖՐԱՆՍԱ. Կայման անուն Նոր զրահաւորի մը ի ծով իջեցուցման արարողութիւնը կատարեցաւ մայիս 24 ին ի Թուլոն: Ֆրանսա հետզհետէ կ'աւարտէ նոր զրահաւորներու շինութիւնը:

— Պ. Պարթօլտիի շինած «Ազատութեան» հսկայական արձանն, որ Նիւ Եորքի նաւահանգստին բերանը պիտի դրուի երբեւ փարոս ծառայելու համար, ֆրանսական Իզէր պետական փոխադրանաւը դրուեցաւ Ռուանէ և ճանբայ հանուեցաւ դէպ ի Նիւ Եորք: Ասոր համար արձանը շատ մը կտորներու բաժնուած էր, բայց և այնպէս այնքան ծանր էր, որ յատուկ նաւով մը ղրկել խոհեմութիւն համարեցաւ: Իբր ութ տարիներ անցան Արձանին յօրինման ձեռնարկուելէ ի վեր:

ՔԱՆԱՏԱ. Ապստամբապետ Լուի Ռիէլ պատերազմական ատեանի մը առջեւ պիտի քաշուի, որովհետեւ Քանատայի Ֆրանսացւոց մէջ շատ համակիրներ ունի, զորս չուզեր վրդովեցնել անգլ. կառավարութիւնն, այլ պետական դաւաճանութեան ամբաստանութեամբ պիտի դատուի քաղաքային իշխանութեանց ձեռամբ, սովորական դատարանաց առջեւ:

ՀՌՈՄ ԵՒ ԻՌԼԱՆՏԱ. Պապն այս շաբթու մէջ խմբովին պիտի ընդունի իռլանտացի բոլոր արքեպիսկոպոսներն և եպիսկոպոսներն, որք ինչ ինչ եկեղեցական խնդրոց վրայ Վատիկանի հետ խորհրդակցելու համար համախմբուած էին ի Հռոմ: Պապը սոյն եպիսկոպոսներն յորդորեր է աւելի յարգանք տածել անգլ. կառավարութեան նկատմամբ, յիշեցնելով թէ գերման կառավարութիւնն անգլ. կառավարութենէն շատ աւելի խստիւ կը վարուի կաթոլիկ կղերին հետ, որ սակայն ամեն յարգանք կը տածէ միշտ դէպ ի կայսերական կառավարութիւնն Գերմանիոյ: Բայց իռլանտացի եպիսկոպոսաց մէջ ազդասէր մաս մը կայ, որ Պապին խրատներէն աւելի հայրենասիրութեան ներշնչմանց կ'ուզէ հպատակիլ:

ՍՊԱՆԻԱ. Սպանիա տասը տարի 26ական միլիոն ֆր. ծախք պիտի ընէ ի բարւոքումն և ի զօրացումն իւր նաւատորմի: 8 առաջնակարգ զրահաւորք պիտի շինուին. 8 առաջնակարգ սրընթաց շրջուն մարտանաւեր, 7՝ երկրորդ կարգի, 40՝ երրորդ կարգի մարտանաւք, 30 թնդանօթակիրք գաղթականութեանց համար և 64 ծովառմբակիրք կամ թորփիլակիրք:

ՌՈՒՄԱՆԻԱ ԵՒ ԱՒՍՏՐԻԱ. Ռումանիոյ և Աւստրիոյ առեւտրական դաշնագիրը պաշտօնապէս լուծուեցաւ մայիս 22ին, այսինքն՝ երկուստեք յայտարարուեցաւ թէ չպիտի նորոգուի: Նոր դաշնագրոյն բանակցութիւնք յոյժ դժուար պիտի լինին. զի Ռումանիոյ նպատակն է պաշտպանել իւր տարազգործութիւններ ցյետին կէտ, և միանգամայն ազատ-վաճառականութիւն ունենալ իւր արմտեաց համար: Որովհետեւ Գերմանիոյ հետ առեւտրական դաշնագիրը կը լրանայ 1888ին, Ռումանիա պիտի որոշէ թէ իւր տընտեսական ապագայն ի՛նչ պիտի լինի

—)(6)(—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԴԱՏԱՊԱՐՏԵԱԼԸ

—Միշտ կը չափազանցես, ըսաւ Զերազ. «դայթակղական» ըսելով միտքդ Ֆէյտօյի, [illegible] ոճով լուրերու համար է: Բայց մենք ո՛չ դուքսեր, ո՛չ դքսուհիներ, և ո՛չ ալ խոշոր դրամատէրներ ունինք որոնց կեանքի քրոնիկը մեզ զբօսցնէ: Միտքս եկաւ, այդ եղանակաւ փոքրիկ բան մ'ալ Բերա պատահեցաւ: Լսեցի՞ր Արամին դէպքը:

—Ի՛նչ դէպք. չէ՛, եղբայր, բան մը չեմ գիտեր. դեռ երէկ գիշեր հասայ: Մեր . . . ե՞ն Արամը:

—Այո՛, նոյն ինքն, անցեալ ամիս օրուան դիւցազնը նա էր. գեղեցիկ առեւանգութիւն մը ըրաւ:

—Առեւանգութիւ՛ն. գործը կը ծանրանայ: Հեղինէ՞ն:

—Կը ճանչնաս Հայրապետ և Քերովբէ էֆէնտիները:

—Անտարակոյս:

—Առաջնոյն աղջիկը և երկրորդին կինը կամ լաւ եւս նախկին կինը, Տիկին Սաթինիկ:

—Պատմութիւննին լսած եմ, բայց անձամբ չեմ ճանչեր. ի՞նչպէս կին է:

—Մարգարիտ մը, ըսաւ Զերազ ուժով մը ձեռքիս վրայ խփելով:

Գարեջրոյ գաւաթները վերստին լեցուցինք:

—Կ'աղաչեմ, քիչ մը տեղեկութիւն տուր ինձ. զբօսնուլ կ'ուզեմ. որովհետեւ ըսի քեզ, գլուխս լեցուած է այդ կաթողիկոսական խնդրով. նիւթական մարդ մը դարձեր եմ. քիչ մը ցնցուիմ:

—Շիտակն ըսելով, ես ալ մանրամասնութիւնները չեմ գիտեր, և գրեթէ խորհըրդաւոր դէպք մ'է Բերայի համար: Շատ հետաքրքիրները գիտէին թէ Արամ կ'ախորժէր Սաթինիկի ընկերակցութենէն: Ախորժիլը սիրելու նախադուռն է: Մայիսի սկիզբները գիշեր մը Սաթինիկ և Արամ տան դրան առաջ կ'իջնեն քիչ մը պտըտելու, ճամբանին կ'երկնցնեն, կառք մը պատրաստ է, կը մտնեն մէջը: Մտրակէ՛, կառավար, և շունչերնին Բանկալթի կ'առնուն. յաջորդ օրը անտի ալ կը չքանան:

—Աղէկ, արագաշարժ են: Ա՞յժմ. . . .

—Այժմ. . ., այլ եւս վրանին խօսող չկայ: Առանձնացած են Ջինճիրլի-Գույու և կ'ըսուի թէ գեղջկական կեանք կը վարեն: Այն ժամանակէ ի վեր Արամը գրեթէ անտեսանելի դարձած է:

—Սիրոյ գինովութիւնն է: Բայց այդ տղան ի՞նչ խելքի կը ծառայէ. ըրածը իմաստուն գործ չէ:

—Սէրը միշտ իմաստութիւն չգիտեր:

Վաղուց կը ճանչնայի Արամը. զինքը կը սիրէի առանց հետը շատ ընտանի լինելու. ինքն ալ ինձ հետ աղէկ էր: Իր դիւցազնութիւնը հետաքրքրութիւնս շարժեց. փափագեցայ որ զինքն այս նոր ընտանեկան վիճակին մէջ տեսնեմ: Ուրիշ պատճառ մ'ալ ունէի իրեն այցելելու: Թիֆլիզ եղած ժամանակս օր մը Տիկին Արծրունի ինձ ըսաւ. «Դո՛ւ կը կարենաս սրտի վէպիկներ գրել, արի՛, մի անգամ փորձիր». խոստացայ հնազանդիլ և փորձել: Նորավէպ մը պիտի գրէի Մշակին: Ահա նիւթ մը, ըսի ինքնին, զոր կրնամ ուսումնասիրել, և գիտել թէ հանգոյցն ի՞նչպէս պիտի քակուի: Այս մտածութիւնն ունենալով առաջարկեցի Զերազին անմիջապէս Ջինճիրլի-Գույու երթալ Արամին այցելութեան:

—Հարսանիքի չհրաւիրուեցանք, աչքի լոյսի՞ երթանք, պատասխանեց խնդալով:

—Արարողութիւններու չենք նայիր:

Ֆօնըլէն ելանք, նստանք կառք մը և գրեթէ մէկ ու կէս ժամու ճանապարհորդութենէ վերջ հասանք Ջինճիրլի-Գույու: Կառքէն իջնելով մտանք այն կարմիր տնակն որ շրջապատեալ ծառերէ, գարնան հովանաւոր հանգստավայր մը կ'ընծայէ այցելուներուն: Քիչ մը խոնջեալ էինք. Վերմութին գարեջուր խմեցինք, և հարցուցինք Արամին ո՛ւր լինելը: Այդ գիւղակին մէջ ամէնքը զիրար կը ճանչեն. մեզ մատնանիշ ըրին, քիչ մը հեռուն, սիրուն փոքրիկ տուն մը, կորսուած ծառերու մէջ: Զերազ այցետոմսին վրայ երկու տող գրեց, ես ալ անունս աւելցուցի և մէկուն ձեռօքը ղըրկեցինք: Տասը վայրկեան չանցած տեսանք որ Արամ կուգայ, գլուխը բաց, սպիտակ բաճկոնակ մը հագած, հողաթափները ոտքին, ուրախ զուարթ:

—Է՛հ, է՛հ, գիւղացի աղուական մը, ձայնեցինք իրեն:

—Այո՛, երանի՛ երկրագործաց ըսուած է, գոչեց ինքն ալ, դեռ մեզ չմօտեցած:

Եկաւ. դէմքին վրայ մանկական զուարթութիւն կար. իրարու ձեռք սղմեցինք և սկսանք խօսակցիլ. ո՛ր ատեն Պոլիս հասնիլս հարցուց, և զարմացաւ լսելով թէ՛ առջի գիշերն հասեր եմ և նոյն օրն զբօսավայր մը կը գտնուիմ:

—Զբօսանքի չեկանք, ըսի, քեզ մասնաւորապէս աչքի լոյսի եկանք:

—Սա՞յդ. շատ շնորհակալ եմ, երթանք մեզի. կինս իմացաւ ձեր գալը և կ'սպասէ:

Գնացինք, աղուորիկ պարտէզի մը դուռը բացաւ, վեր ելանք: Զերազ արդէն ծանօթ էր տիկնոջ, Արամ զիս ալ ներկայացուց և նստեցանք: Շատ գեղեցիկ տպաւորութիւն մը ըրաւ յիս Տիկին Սաթինիկ. սիրուն կին մը, բաւական գիրուկ, սեւ խոշոր աչքերով, սքանչելի մազեր ոսկեգոյն գոյն, բարեհասակ վայելչութիւն: Դէմքը զուարթ էր, բայց զուարթութեան մէջ լըրջութիւն մը կար. միայն շատ մանրակրկիտ դիտելով, կարելի էր նշմարել անհանգստութեան մը հետքերն: Իր խօսակցութիւնը յայտնի կ'ընէր թէ ո՛րքան ուսեալ է և բարեկիրթ: Մեր խօսակցութիւնը ընդհանրապէս Ռուսիոյ Հայոց վրայ էր. անոնց սովորութեանց, բարքերու մասին տեղեկութիւններ կը հաղորդէի:

Միջոց մը Տիկինը սենեակէն դուրս ելաւ և պահ մը ետքը գալով հրաւիրեց զմեզ պարտէզ իջնել և թեթեւ նախաճաշիկ մը ընել: Իջանք պարտէզ:

Ո՛րքան հեռուն կրնար դիտել աչքերնիս, միայն կանանչ կը տեսնէինք: Մշակուած դաշտեր, անմշակ հողեր, բլրակներ, ծառաստանք, ցան և ցիր տուներ, խորին լռութիւն, մեղմիկ հով, ամեն ինչ բանաստեղծական էր, ամեն ինչ կը զուարթացնէր հոգին:

Շատ ախորժելի ժամանակ անցուցինք: Զերազ լիպորդ ապացոյցներ կուտար իւր սրամտութեան և անդադար կը հնարէր ծաղկաւոր բառախաղեր. Տիկին Սաթինիկ միշտ պատրաստ էր նրբամիտ պատասխաններու. ես, գլուխս անոնցմէ աւելի տաքցած, նշանաւոր կը հանդիսանայի արտառոց կարծիքներ յայտնելու մէջ: Արամ սիրուն պատմութիւններ ունէր:

Իրիկուան մօտ էր երբ վերջացաւ նախաճաշիկնիս, սուրճ մ'ալ խմեցինք և հարկ եղաւ բաժնուիլ: Արամ և Տիկինը շատ շնորհակալութիւններ յայտնեցին և թախանձեցին մեզ կրկին իրենց երթալ:

—Թախանձելու հարկ չկայ, ըսինք, մանաւանդ երբ քիչ մը տխրութիւն տեսնենք մեր չուրջը, ձեր մօտ վազելու ենք, որպէս զի ձեր զուարթութեամբ և ձեր երջանկութեամբ սրտերնիս ուրախանայ:

Մեր բարեմաղթութիւններն ըրինք: Մինչեւ կամուրջ տունը Արամ և Սաթինիկ մեզ ընկերացան. կրկին կրկին մնաք բարովներն ըսինք և կառք նստելով մեկնեցանք:

—Ի՞նչ տպաւորութիւն ունեցար, հարցուց ինձ Զերազ:

—Շատ գեղեցիկ. իրաւ որ վիճակնին նախանձելի է. կը մաղթեմ որ միշտ այսպէս ուրախ մնան, սակայն . . . .:

—Ի՞նչ սակայն:

—Սակայն, չեմ գիտեր ի՛նչ ըսեմ ապագային համար: Արամ շատ ուրախ էր և անհոգ. կը փափաքէի զինքն աւելի ծանր տեսնել. հաստատ կամքի և յարատեւութեան անհերքելի նշանները չտեսայ իւր դէմքին վրայ: Սաթինիկ աւելի ծանր էր և կ'ըմբռնէր իւր վիճակին փափկութիւնը:

—Ի՛նչ, կասկածնե՞ր ունիս ապագային համար:

—Ստոյգ ոչինչ կրնամ ըսել, բայց շատ բան կարելի է: Այս տղան, ինչպէս ըսաւ, օրէնսգիտութեան ուսումը նոր աւարտած, հետամուտ է դիւանագիտական ասպարէզի մէջ մտնել և իրեն ապագայ պատրաստել. ուրեմն հովուական կեանք մը չպիտի անցընէ: Մեր ընկերական օրէնքները և սովորոյթք յայտնի են: Ապահարզանի օրէնք չկայ. ուստի կարող չպիտի լինի իւր կնոջ հետ ընկերութեան մէջ մտնել. ամէն հաղորդակցութենէ զրկեալ պիտի լինի, ըստիպեալ ժամանակին մեծ մասը տունը անցընել. և գիտես թէ միշտ միասին ապրիլ կը փթացնէ սիրոյ սլաքները: Վերջապէս քսան երկու քսան երեք տարեկան երիտասարդ մ'է, մինչեւ մահ չկրնար փակեալ մնալ տան մէջ: Եթէ զաւակներ ունենայ, դժբաղդութիւն մ'է, և հաւանական է որ չունենայ: Վերջապէս, եղբայր, երբ մարդ մը կը ձանձրանայ, այն ատեն ամէն ինչ կարելի է սպասել անկէ: Ինչ եւ է, ամէն ինչ չենք կրնար գուշակել: Թերեւս Արամին սիրտն այնքան փափուկ լինի որ սիրելու և սիրուելու երջանկութիւնը ամէն փառքէ, ամէն ապագայէ գերադասէ, մանաւանդ որ բարի երիտասարդ մը կ'երեւի և անխիղճ ըլլալու չէ:

(Շարունակելի) Ա. ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

սոյն երկու Կայսրութեանց հետ միանգամայն ։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ . Սիպերիոյ համալսարանը պիտի բացուի 1886 օգոստոսի 26ին ։

— Սիմլայէ կը հեռագրեն ռուսական լրագրաց թէ անգլիական սպաները Հերադ հասան . ժողովուրդը մեծ ուրախութեամբ դիմաւորեց զայնս ։ Սպայից ըրած քննութիւններէն երեւցաւ որ Հերադի ամրութիւնք յուսացուածէն աւելի հաստատուն են։

— Կըսուի թէ Բոմարով զօրավարը յայտարարած է կառավարութեան թէ Սարըք Թիւրքմէնները նոր սահմանագծի ընդունելութեան համաձայն չեն , որովհետեւ եթէ ընդունուի նոր սահմանագիծն այն ատեն բոլոր ընտիր արօտատեղիներ Աֆղանայ ձեռքը կ'իյնան։ Ռուս կառավարութիւնն որոշած է ըյժ տալ Սարըքներու պահանջմանց . ուստի անհրաժեշտ դատուած է բանակցութիւններն երկարաձգել Անգլիոյ հետ։

— Շէմ լրագիրը յօդուած մը հրատարակած է , ուր ըսուած է թէ Աֆղանք կը փափաքին մաքսային եւ առեւտրական դաշնագիր մը հաստատել Ռուսիոյ հետ ։ Մինչեւ այժմ վաճառականութիւնը բոլորովին ազատ էր Թուրքմէնաց հետ առանց մաքսի , անգլիական ապրանքներն առանց մաքսի Մերվ կը տարուէին . բայց յորմէ հետէ Մերվի Թուրքմէնները Ռուսիոյ հպատակութիւն ընդունեցին , դադարեցաւ այդ դրութիւն ։ Մաքսային եւ առեւտրական դաշնագրէն զատ անհրաժեշտ է նոյնպէս Ամու-Տարիոյ նաւագնացութեան եւ Մերվի մէջ անգլիական հիւպատոսութեան հաստատման մասին եւս պայմաններ դնել ։

— Մայիս 25էն սկսեալ ոգելից ըմպելեաց տուրքը պիտի բարձրանայ ի Ռուսիա ։

— Ռուսիոյ ելեւմտից նախարարութիւն յանձնախումբ մը կազմած է ուղարկելու ի Կեդրոնական Ասիա , որպէս զի ուսումնասիրէ առեւտրական տեղերը , քննէ առեւտրական կարաւաններու ճանապարհներն եւ վիճակագրական տեղեկութիւններ ժողվէ ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ներսէս—Վարժապետեան Ուսումնարանի Ընկերութեան Գործադիր Մասնախումբը չորեքշաբթի ի նիստ գու[illegible] Մեծ. Ա. Հաճեան եւ Տ. Բարաղամեան էֆէնտիներն ։ Սպա , որոնց այսօր գումարել Ընկերութեան Ընդհանուր ժողովն , անոր քննութեան եւ վաւերացման ներկայացնելու համար իւր պատրաստել տուած Ընկերութեան կանոնագիրն եւ Ղալաթիոյ Կեդր. Վարժարանի կրթական յայտագիրն , որք պիտի ենթարկուին Վարչութեան ի հաստատութիւն ։

* * *

Եկեղեցական երեսփոխանաց առաջին վիճակէն չորս դադարելոց եւ երկրորդ վիճակէն երկու հրաժարելոց տեղ նոր ընտրութիւն կատարուեցաւ երէկ Ազգ. Պատրիարքարանի մէջ ։

Աւասիկ քուէարկութեան արդիւնքը։

163 քուէարկուաց 136ը միայն մասնակցած լինելով քուէարկութեան , քուէից բացարձակ առաւելութեամբ Ա. վիճակի համար երեսփոխան ընտրուեցան .

	Քուէ
Տ. Սիմէոն եպիս. Սէֆէրեան	63
Տ. Գէորգ վարդ. Իւթիւճեան	71
Իսկ համեմատականի միացին	
Տ. Արիստակէս եպիս. Դերձակեան	59
Տ. Կարապետ քահ. Սէթեան	54
Տ. Վահան վարդ. Տէր Մինասեան	37
Տ. Խաչատուր քահ. Մայր եկեղ.	37
Նմանապէս Բ. վիճակի համար համեմատականի միացին .	
Տ. Տաճատ վարդ. Ոսկանեան	14
Տ. Յովհաննէս քահ. Շահպազ	10
Իսկ Դ. վիճակի համար համեմատականի միացին .	
Տ. Թադէոս քահ. Սիմոնեան	24
Տ. Վահան » Գրիգորեան	20

Համեմատականի քուէարկութիւնը պիտի կատարուի յառաջիկայ չորեքշաբթի ժամը 2էն 5 ։

* * *

Վառնայի Հայրենասիրաց Ընկերութիւնը ձեռնարկած է հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուաւ ԻՐԱՒՈՒՆՔ անուն ազգային եւ քաղաքական լրագիր մը հրատարակել շաբաթն երկու անգամ , Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը։

Յաջողութիւն կը մաղթենք Վառնայի պատուարժան ազգայնոց այս գովելի ձեռնարկին։

* * *

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեհ. Սուլթանն Օսմանիէյի ականակուռ պատուանշանն ընծայեց գերմանական դեսպան Պ. Ռատովիծի եւ երրորդ կարգի Մէճիտիէ՝ Մարսիլիոյ Օսմ. հիւպատոս Եուսուֆ էֆէնտիի ։

Մրգեղինաց մաքսատան տնօրէն Սաադ պէյ անուղղակի տրոց տնօրէն անուանեցաւ .

Իւլայի աստիճան տրուեցաւ զինուորական պաշտօնատար եւ արքունի թընդանօթարանի ճարտարապետ Վահմ. Յովհաննէս էֆէնտիի ։

Վաղը Վեհ. Սուլթանին ծննդեան տարեդարձը լինելով , մայրաքաղաքիս ամեն կողմերը լուսավառութիւնք պիտի կատարուին երեկոյին ։

Բերայի պատժական դատարանն եւ ընդհանուր դատախազի դիւանները կը փոխադրուին այսօր Ղալաթա Սէրայէն քիչ հեռու , Բարմաք փողոցին մէջ յատկապէս կառուցուած նոր շէնքին մէջ ։ Այս կերպով Ղալաթա Սէրայի պաշտօնատունը կը մնայ միմիայն ոստիկանութեան տրամադրութեան ներքեւ ։

Կը լսենք թէ Բերայի քաղաքային դատարանն եւս , որ Զ. շրջանակի թաղապետական պաշտօնատան մէջ կը գտնուի , Բարմաք փողոցի նոր շէնքին մէջ պիտի փոխադրուի յետոյ ։

Մուխբիր վերապահութեամբ զրոյց մը կը յիշատակէ թէ Հասան Ֆեհմի փաշա հրաժարական տուած է դատական եւ կրօնական գործոց նախարարի պաշտօնէն , սակայն հրաժարականը չէ ընդունուած ։

Ինչպէս որ ծանուցինք երէկ , Սամոսի նորընտիր կուսակալ Քարաթէոդորի փաշա մեկնեցաւ յիւր պաշտօնատեղին ։

Ն. Վսեմութիւնը քանի մ'օր առաջ իւր անուանման լուրն ստանալուն փութացած էր Եըլտըզի պալատն երթալ իւր շնորհակալութիւնները Վեհ. Սուլթանին մատուցանելու համար ։ Ն. Կ. Վեհափառութիւնն համակիր ընդունելութիւն մ'ըրաւ Քարաթէոդորի փաշային , յայտնեց նորա նկատմամբ ունեցած վստահութիւնն եւ յարգանքը եւ յանձնարարեց նաեւ իւր հայրական հոգածութիւնն եւ բարիքներն հաղորդել Սամոսի ժողովրդեան ։

Ռամազան ամիսը մօտեցած լինելուն , Ելմտական Նախարարութիւնը միջոցներ ձեռք առած է կառավարական բոլոր պաշտօնէից մէկ մէկ ամսական վճարելու համար ։

Օսմանեան Հանրային Պարտուց վարչութեան տնօրէն Պ. Օգուսթօ այսօր Եւրոպա կ'ուղեւորի արձակուրդով ։

Պէրութի զինուորական հրամանատար Սամիհ փաշա մայրաքաղաքս եկաւ երէկ ։

Կրէտէի ընդհանուր ժողովոյ Քրիստոնեայ երեսփոխանաց ստորագրութեամբ նախընթաց օրը նոր հեռագիր մ'ալ հասաւ , որով կը խնդրէին Կայս. կառավարութենէն չյապաղեցընել Փօթիատէս փաշայի յաջորդին ընտրութիւնը , վասն զի , կ'ըսեն , այս յապաղում արդէնք կը լինի կղզւոյն վարչական գործոց բազում [illegible] եւ յորչափ անդ մնայ Փօթիատէս փաշա , հանրային անդորրութիւնն սպառնալեաց ներքեւ է ։ Ազերպարկուք կը յաւելուն նաեւ թէ Նորընտիր կուսակալը կրօնքով յոյն լինի , եւ չընտրուին Սավա փաշա , Ալոսիադէս փաշա եւ Փօթիատէս պէյը ։ Այս հեռագիրն ստորագրած են ժողովոյ քառասուն եւ հինգ քրիստոնեայ երեսփոխանք ։

[illegible] կ'իմանայ թէ որչափ ալ որ Սավա փաշայի անուանումը պաշտօնապէս ծանուցուած չէ դեռ , սակայն եղած է այն Կայս. հրամանագիր որ Կրէտէի կուսակալ կ'անուանէ զնա Վսեմութիւնն ։ Այս պարագային մէջ , կը յարէ անգլօ-ֆրանսական թերթը , կը մնայ գիտնալ թէ կայս. կառավարութիւնն ի՞նչ ընթացք պիտի բռնէ իւր որոշումը հաշտեցնելու համար կղզւոյն երեսփոխանական ժողովոյ ընդդիմութեան հետ ։

Իսկ Մուխբիր կ'ըսէ թէ Ագրիանուպոլսոյ կեդրոնական կառավարիչ Նիքոլաքի էֆէնտի Սարթինսքի ամենէն աւելի հաւանականութիւն ունի Փօթիատէս փաշայի յաջորդելու ։ Նիքոլաքի էֆէնտի նախ Կրէտէի կուսակալութեան խորհրդականի եւ ապա Սոֆիայի կառավարչի պաշտօնը վարած է բազում տարիներ ։

Կրթական նախարարութեան բարձրագոյն պաշտօնատարներէն Ֆրաշէրի Նայիմ պէյի համար եւս կ'ըսուի թէ Կրէտէի կուսակալի խորհրդական պիտի անուանուի ։

Դամղըրլի նահանգի Էվգաֆի տնօրէն ինչ ինչ զեղծմանց մէջ գտնուած լինելով պաշտօնանկ եղաւ եւ նմա յաջորդեց Շիւքրի էֆէնտի ։

Վեհ. Սուլթանի կողմէն ըստ սովորութեան ամեն տարի Մարգարէին գերեզմանին ղրկուելիք նուէրներն յանձնուեցան երէկ այդ կարաւանի տնօրէնին , ի ներկայութեան Էվգաֆի Նախարար Քեամիլ փաշայի ։

Արտաքին գործոց Նախարարութեան իրաւագէտ խորհրդականներէն Նէօզէր էֆէնտի մօտերս Եւրոպա կ'ուղեւորի արձակուրդով ։

Սպարապետի դուռը շաբթուս մէջ բաւական թուով ձիեր կը գնէ հեծելազօրաց համար ։

Առեւտրական դաշնագրոց եւ մաքսային սակագնոց խնդիրը վերջնական լուծում մ'ստացած չէ դեռ , հակառակ այն ջանից զորս կ'ընեն ձեռնհաս վարչութիւնն եւ Բ. Դուռը ։

Ռուսիա , Գերմանիա եւ Անգլիա աւարտած են գնահատմանց մասը եւ քանի մը մանրամասնութեանց կարգադրութենէն յետոյ , դաշնագրոց կնքումը պիտի կրնայ կատարուիլ ։

Ֆրանսական կառավարութիւնը բանակցութեան մէջ է դեռ եւ թէեւ սկզբնական խնդրոց մասին կատարեալ համաձայնութիւն կը տիրէ օսմանեան եւ ֆրանսական պատուիրակաց միջեւ , այսու հանդերձ թէ կ'ըսուի այս վերջինք մինչեւ մէկ ամսեան դանդաղ ընթացք մը կը բռնեն ։

Աւստրիական պատուիրակներն , ինչպէս արդէն յայտնած ենք , բանակցութեան մէջ են այս պահուս ։ Իսկ իտալական կառավարութիւնն ոչինչ ըրած է դարձ , սակայն անտարակոյս պիտի չյապաղի միւս տէրութեանց օրինակին հետեւիլ ։

Այս առտու թուրք լրագրաց մէջ կը կարդանք հետեւեալ ազդը ։

«[illegible] լրագիրն իւր վերջին թուոյն մէջ՝ հակառակ պաշտօնական ազդարարութեան՝ կրօնական խնդրոց վրայ խօսած լինելով , [illegible] երկրորդէ , Եպարքոսական հրամանաւ պիտի դադրի հրատարակութենէ ։»

Աւստրօ-հունգարական կառավարութիւնը խնդրած է Բ. Դուռն որ Օսմ. պատուիրակ մը կարգէ այն միջազգային Արուեստահանդէսին համար որ տեղի պիտի ունենայ ի Վիէննա , ընդ հովանաւորութեամբ գահաժառանգ Ռուտոլֆ իշխանին ։

Նախընթաց օրն , [illegible] մէջ [illegible] մը տրուեցաւ ի պատիւ գերմանական դեսպանատան առաջին թարգման Պարոն Թէսթայի որ երկրորդ կարգի դեսպան անուանեցաւ ի Մարոք ։

Սեղանին կը նախագահէր Սպանիական դեսպան Բօէլլօ կոմսն , աջ կողմն ունենալով զՊ. Թէսթա եւ ձախ կողմն զՌիւսթէմ փաշա ։

Բօէլլօ կոմսը բաժակաճառութիւն մ'ընելով , ցաւ յայտնեց Պ. Թէսթայի մեկնելուն համար եւ յաջողութիւն մաղթեց նմա դեսպանական ասպարիզին մէջ ։ Պ. Թէսթա պատասխանեց թէ որչափ ալ որ կը մեկնի ինք , այլ իւր սիրտն ու հոգին կը թողու աստ իւր բարեկամաց ։ Սարգիս էֆէնտի իւր կարգին յիշեցուց այն իրական ծառայութիւնները զորս Պ. Թէսթա մատուցած է ընկերութեան եւ դիւանագիտութեան ։ Ռուսական դեսպանատան թարգման Պ. Մաքսիմով ջերմագին խօսքերով գովեց Գերմանիոյ Կայսրն որ բարձրացնելով զՊ. Թէսթա ի պաշտօն դեսպանութեան , այսու այն ասպարէզ կը բանայ թարգմանաց յառաջանալուն ։

Թէրճիմանը Հաքիքաթ քննադատելով մսավաճառաց կողմէ Թուրք լրագրոյն մէջ հրատարակուած նամակի մը պարունակութիւնն , ի մէջ այլոց հետեւեալ խօսքերը կը յարէ .

«Մենք ո՛չ միայն մսավաճառաց , այլ եւ քաղաքավարութեան պաշտօնէից ընթացքէն եւս կը գանգատինք ։ Այս վերջինք որք պաշտօն ունին աշխատելու որ ամեն բան ժամանակին ծախուի , ընդհակառակն կաշառուին որ սուղ ծախուի . մենք կը պնդենք այդ կէտին վրայ որուն հակառակը կրնայ մէկ դէմ գալ դատ բանալ ։ Հազար անգամ կը կրկնենք թէ մսավաճառները կը կողոպտեն հասարակութիւնը . քաղաքավարութեան պաշտօնեայք անփոյթ կը մնան , որով իրաւունք կ'ստանանք այսպէս դատելու թէ ի վնաս հասարակութեան կը գործեն ։ Թէ՝ բնական եւ թէ առեւտրական տեսակէտով պատճառ մը չկայ որ զնոյն ապրանքն այսքան բարձրացման , որ տեսնուած չէ մինչ իսկ ամենէն սաստիկ ձմեռուան մէջ . եթէ կայ պատճառ մը , այն ալ հազար տեսակ ընծայումներ յառաջ եկած է . կը պնդենք այդ կէտին վրայ , եւ կը կրկնենք թէ ով որ ուզէ կրնայ մեզ դէմ դատ բանալ . Ճշմարտութիւնը խօսիլ երբեք արգիլուած չէ Վեհ. Սուլթանի արդարասէր կառավարութեան օրով ։»

Ժամանակին ծանուցած էինք թէ խումբ մը գողեր Իսքիլիպար Աճէմ պէյ անուն Թուրքի մը նամակ մը ղրկելով , 300 ոսկի կը պահանջէին , սպառնալով թէ հակառակ պարագային մէջ կեանքը վտանգի ներքեւ է ։

Կ'իմանանք այժմ թէ այդ գողերն , որք ընկերութիւն մը կազմած էին այս օրերս , ձերբակալուած լինելով կը հարցաքննուին ։

Աւասիկ ձերբակալման պարագաներն ։

Ասոնք նամակ մ'ալ կը գրեն Իսքիլիպար բնակող Նաֆըզ Փաշազադէ Աղիզ պէյի եւ 150 ոսկի կը խնդրեն , հրաւիրելով որ որոշեալ տեղ մը ձգէ այդ գումարն . Աղիզ պէյ ժամադրուած տեղը պատասխանագիր մը կը ձգէ , յորում կը յայտարարէր թէ , կրնայ 100 ոսկի միայն հայթայթել , եթէ ուզեն . գողերը դարձեալ նամակաւ կը պատասխանեն թէ՝ կ'ընդունին այդ գումարն ։ Ասոր վրայ , Աղիզ պէյ ոստիկանութեան կը դիմէ եւ բաւական թուով ոստիկանք եւ զինեալ անձինք ի թագստի կը հանեն որոշեալ վայրին մօտ . գողերը գիշերուան ժամը 7ին կ'երեւին եւ պաշարուելով կ'ստիպուին անձնատուր լինել . ձերբակալեալները կը խոստովանին իրենց յանցանքն եւ կը պատմեն թէ իրենց ընկերութեան կեդրոնատեղին է Իսքիլիպար , պարսիկի մը տունը . ոստիկանութիւնը խուզարկութիւններ կը կատարէ այդ տան մէջ , ուր արդարեւ կը գտնուին ծրարներով ոսկիներ եւ շատ մը նամակներ , որք զանազան անձանց ուղղուելու համար պատրաստուած էին ։

Թուրքիէ մէջ կը կարդանք ։

Սէլանիկի Գավալա գաւառակին մէջ Բէժիի ընկերութեան կողմէ յանիրաւի գրաւուած ծխախոտի տէրեր ասկէ առաջ դատ բացած լինելով , առեւտրական դատարանն ստուգելէ յետոյ թէ այդ գրաւումն անիրաւ էր , դատապարտած էր Բէժիի ընկերութիւնն գրաւուած ծխախոտներն իրենց տէրերուն վերադարձնել ։ Որովհետեւ ընկերութիւնը կը հակառակէր այդ որոշման գործադրութեան , հարկ եղաւ ոստիկանութեան միջամտութեան դիմել ։ Գրաւեալ ծխախոտներն այս կերպով ետ առնուեցան ի ներկայութեան 2000 է աւելի բազմութեան , որք «Կեցցէ Վեհ. Սուլթանն եւ Նորա արդարութիւնը» աղաղակներով օդը թնդացուցին ։

Բաժթարիայէն (Մակեդոնիա) մայրաքաղաքիս յունական թերթերուն ուղղեալ նամակներ կը յայտնեն թէ այդ քաղաք երեք հարիւր Պուլղար աւազակաց սպառնալեաց ներքեւ կը գտնուի ։ Ասոնք յայտներ են եղեր թէ մտադիր են բռնութեամբ ներս մտնել եւ յոյն Մէթրոպոլիտն ու քաղաքին երեւելիները գերի տանել ։ Տեղական իշխանութիւնք պէտք եղած թուով ոստիկաններ չունենալով այս տեսակ յարձակման մը դէմ դնելու համար , իսլամ եւ քրիստոնեայ բնակիչք իրենց մէջ քաղաքապահ գունդ մը կազմեր եւ զգուշութեան միջոցներ ձեռք առեր են ։

[illegible] անուն տարեցոյցն հետեւեալ վիճակագրական տեղեկութիւնները կը քաղենք .

«Պրուսայի , Գարահիսարի եւ Բէօլաճիկի Նահանգներն , որք կը կազմեն Խիւտավէնտիկեարի կուսակալութիւնը , կը պարունակեն 51 գիւղաքաղաք , 2,249 գիւղ , 97 ագարակ , 170,880 տուն , 2,729 մզկիթ , 2183 դպրոց , 87 եկեղեցի , 14,271 խանութ , 209 դանդոկ , 36 բաղնիք , 2,889,977 արտավար մշակելի հող , 658,263 արտավար այգի , 340,307 արտավար պարտէզ եւ մրգաստան , 3,023,861 արտավար արօտատեղի , 253,690,060 արտավար անտառ ։ Բնակչութիւն է 808,714 , որոց 403,714ն այր եւ 405,000ը կին ։ Պրուսայի գաւառին ծխախոտի եւ մետաքսի տարեկան հասոյթն է 500,000 ոսկի . հանրօգուտ շինութեանց եւ դաստիարակութեան ծախքը շուրջ 203,000 ոսկի , եւ մետաքսի տասանորդէն 15,000 ոսկի տարեկան հասոյթ կը գոյանայ ։

Նախընթաց օրն հետեւեալ ոճրագործութեան դէպքը տեղի ունեցաւ Իսքիլիպարու մէջ ։

Երկու Թուրք գործաւորք Հայտար Փաշայի երկաթուղւոյ գծին շինութեան աշխատած լինելով՝ քանի մ'օրական կը պահանջէին իրենց վարպետէն , Յովսէփ անուն հայէ մը , որ թէեւ տալ զանոնք գանձած , բայց չէր ուզեր յանձնել գործաւորաց ։ Չորեքշաբթի օրը երկու Թուրքերն Իսքիլիպար , Համիտիյէ փողոցին մէջ Յովսէփին պատահելով , իրենց օրականները ուզեցին , Հայ գործակալը ի պատասխանի ռէվոլվէրն հանելով գրպանէն , չորս հարուած տուաւ գործաւորներէն միոյն , որ ծանրապէս վիրաւորեալ գետին փռուեցաւ ։ Այս մարդ 28 ամեայ գործաւոր մ'է , Մուսթաֆա անուն եւ կեանքն ազատելու յոյս չկայ ։ Յովսէփ սկսաւ խոյս տալ , սակայն այն կողմերէն պատահող Թրքուհի մը գաւազանի սաստիկ հարուած մ'իջեցուց գլխոյն եւ անցորդք վրան յարձակելով , ձերբակալեցին եւ ոստիկանութեան յանձնեցին զայն ։

Հելլենական հիւպատոսարանի Խավաքը՝ աջակցութեամբ քանի մ'ոստիկանաց՝ Նախընթաց օրն Սպիրօ անուն Քէֆալոնիացի մը ձերբակալեցին , որ 15 տարիէ հետէ Կ. Պոլիս հաստատուած էր ։

1870ին , Սպիրօ՝ Յունաստանի մէջ կըրկին մարդասպանութեանց համար քըսանամեայ թիապարտութեան դատապարտուած լինելով , տեղական իշխանութեանց ձեռքէն փախած , Պոլիս եկած եւ աստ ամուսնացած էր ։ Հելլենական հիւպատոսարանը վերջերս Աթէնքէն ստացած հրահանգաց համաձայն , ստուգելով թէ Սպիրօ նոյն ինքն այդ ոճրագործն է , որոշեց ձերբակալել զայն ։ Բազմաթիւ Քէֆալոնիացիք զայս լսելով , հիւպատոսարանին մէջ հաւաքուեցան Սպիրօն ազատելու համար ։ Սակայն Բերայի ոստիկանութիւնը խումբ մը ոստիկաններ դրած լինելով հիւպատոսարանի տրամադրութեան ներքեւ , Քէֆալոնիացիք չկրցան ո՛եւէ փորձ փորձել իրենց հայրենակիցն ազատելու եւ Սպիրօ շոգենաւ դրուեցաւ Շիրա ղրկուելու համար ։

Թրիէսթի թղթաբեր շոգենաւն երէկ իրիկուն անցաւ Դարդանէլէն եւ այս առաւօտ Պոլսոյ նաւահանգիստը մտաւ ։ Իսկ Մարսիլիոյ թղթաբեր շոգենաւը Դարդանէլէն անցաւ այս առաւօտ ժամը 7ին (Ը. Ե.)

ՕՍՄ. ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՐՏՈՒՑ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԺԷԹՈՒՂԹՔ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՐԿԱԹՈՒՂԵԱՑ

ԱԶԴ

Եւրոպական Թուրքիոյ արժէթղթոց 92րդ. վիճակահանութիւնն հրապարակաւ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ երկուշաբթի , մայիս 20/1 յունիս , ճիշդ կէս օրին , Արքունի Փողերանոցին մէջ , մասնակցութեամբ Օսմ. Կայս. Պանքային ։

Կ. Պոլիս 16/28 մայիս 1885

ՆՈՐԱԳՈՅՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱԺԱՆՍ ՌԻՒԹԸՐ

ԱՖՂԱՆԵԱՆ ԽՆԴԻՐ

Կալկաթա , 27 մայիս .

Հնդկաստանի երկրորդ զօրաբանակը կազմող գնդից ծանուցուեցաւ թէ այլ եւս հարկ չպիտի լինի պատրաստ գտնուիլ պատերազմական ծառայութեան ։

Անգլիացի պաշտօնէութիւն մը ճամբայ կ'ելնէ Քաշմիր երթալու համար , ուր սահմանագրական տեղեկութիւններ պիտի հաւաքէ Քաշմիրի հիւսիսային եւ արեւելեան սահմանագլխոց նկատմամբ ։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱՏՈՐՄ

Լոնտոն , 27 մայիս .

Հարաւի ծովակալին հրամանատարութեամբ ի Բորդլանտ համախմբուող նաւատորմին հրաման տրուեցաւ շրջիլ Իռլանտական ջուրց մէջ ։

ՍՈՒՏԱՆ ԵՒ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ

Աղեքսանդրիա , 27 մայիս .

Անգլ. արքունի անձնապահ կիսաբաժինն , որ Սուաքիմէ կուգայ , առժամանակեայ կերպիւ ցամաք ելաւ երէկ ։

ՎԻԼՀԷԼՄ ԿԱՅՍՐ

Կէս պաշտօնական [illegible] խօսելով այսօր Վիլհէլմ կայսեր հիւանդութեան վրայ , կը ծանուցանէ թէ աղեաց խանգարում մը կը յետաձգէ ապաքինութիւնն , այնպէս որ Ն. Կ. Վեհափառութիւնը չի կրնար մինչեւ իսկ կառքով շրջագայիլ ։ Բայց վիճակի բարեւոքում մը կ'ակնկալուի ։

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Պերլին , 25 մայիս .

Պիսմարք իշխանն երէկ փոխադարձ այցելութեան գնաց անգլ. դեսպանին եւ Լորտ Ռօզպէրիի ։

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

Բարիզ , 25 մայիս .

Կ'երեւի թէ Վիքթոր Հիւկօյի յուղարկաւորութիւնն ու թաղումն յետաձգուած են մինչեւ այս կիրակի ։

ՊԱՆԹԷՈՆ

Փարիզ , 28 մայիս

Երեսփոխանաց ժողով .— Աջակողմեան կուսակցութեան քանի մը անդամք հարցումներ կ'ուղղեն կառավարութեան , ի մասին նախագահական հրամանագրին որ կ'աշխարհականացնէ Պանթէոնը , եւ զոր բուռն կերպիւ կը պարսաւեն ։

Ժողովը վիճաբանութիւնը փակեց , ընդունելով զայդ հրամանագիր 90ի դէմ 338 ձայնիւ ։

Պերլին , 28 մայիս

Վիլհէլմ կայսեր առողջական վիճակը լաւագոյն է ։

Լոնտրա , 28 մայիս .

Անգլիոյ Պանքան 2%—իջուց իւր տոկոսը։

[illegible]

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա , 17 Մայիս

ԸՆԹԱՑԻԿ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐԱՑ

3 ամիս Լոնտրայի վրայ	(պանքայի)	110 7/8
3 » » »	(վաճառականի)	110 1/2
» Բարիզի »	(պանքայի)	22 80
» » »	(վաճառականի)	22 87 1/2

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

		Դահեկան
Երէկ երեկոյ փակ.	(Միաց. D. Սէրի)	17 31
Պօրսային գոցուելէն վերջը	»	17 30
Բերայի մէջ	»	— —
Առաւօտուն բացուեցաւ	»	17 32
Բարձրագոյն գին		17 32
Նուազագոյն »		17 31
Կէս օրին		17 32
Փոխառութիւն 1858) » 1862)	A. Սէրի Գ. Կ. Ա. Ո.	32 20
» 1860) » 1863) » 1872)	B.	18 20
» 1865) » 1869) » 1873)	C. »	17 30

Իւնիֆիէ Եգիպտական

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	70 35
Այս առաւօտ բացուեցաւ Գ. Կ.	70 35
Կէս օրին	70 35

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍՔ

Ապրիէթէ Ժէնէրալ	Գ. Կ.	Անգլ. Լր.	3 12
Քրէտի Ժէնէրալ	» »	Օսմ. »	6 35
Պանք տը Գոնս.	» »	» »	4—37
Յօս. Շանժ է վալէօր.	» »	» »	3 30
Թրամուէյ	» »	» »	270
Ռումէլիի երկաթուղի		Ֆր.	43 25
Օպլիկասիօն տը Բրիօրիթէ		»	—
Բաժնեթուղթ Լաւրիոնի		»	61

Ընթացք դրամոց

Օսմանեան ոսկի	ղրշ.	100
20 Ֆրանկնոց	»	87 34
Անգլիական ոսկի	»	110 25
Ռուս Իմբերիալ	»	90 10
Բրիմիգ	»	51 15
Ռուպլի Թղթադրամ	»	8 28
» արծաթ	»	89 30
Ֆիօրին	»	8 35
Մէճ. արծ. (տարբ.)	»	108 02
Վեցնոց	»	102 35
Հինգնոց	»	102 25
Մէթալիք	»	98 30
Պղինձ	»	—
Թղթադրամ	»	—

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն , 28 Մայիս , ժամ 5 վայր. 15 երեկոյ

Անգլ. քօնսօլիտէ	100 7/16
Օսմ. » Սէրի Դ. բացուեցաւ	16 3/16
» » » գոցուեցաւ	16 1/4
» » » Ա.	32 1/2
» » » Բ.	18 1/4
» » » Գ.	16 1/8
Օթօման 1871	66 3/4
Փոխառութիւն 1877	78 3/4
Պանք Օթօման	11 3/8
Ռուսական փոխառ. 1873	94 1/2
Եգիպտական միացեալ (Իւնիֆիէ)	63 3/4
» առանձ. (բրիվիլէժիէ)	84 3/8
Տայրա Սանիէ	60 3/4
Տօմէնիալ (փոխառ. Ռօչիլտ)	84 3/4
Հունգարական պարտաթուղթ 4%	—
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ	—

Վիէննա , 28 Մայիս , ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	125 20
Օսմանեան երկաթուղի	20 70

Բարիզ , 28 Մայիս , ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 %	109 05
» » 3 %	80 42 1/2
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սէրի Դ. բացուեցաւ	16 37 1/2
» » » գոցուեցաւ	16 45
» » Սէրի Բ.	18 10
» » Գ.	16 50
Օսմանեան երկաթուղի	42 12 1/2
» Բէժիի բաժնեթուղթք	—
Պանք Օթօման	540
Գրէտի Լիօնէ	535
» Ֆօնսիէ	1342 50
Բաժնետոմս Լիոնի	1242 50
Սուէզի ջրանցք	2096 25
Ռուսական 5% 1877ին Բարձրացում	99
Իտալական Ռանթ	95 60
Եգիպտական միացեալ	322 50
Սպանիական (արտաքին)	59 5/8
Բրիօրիթէ Թիւրք	380
5% Հելլենական	336 25
Չեք Լոնտրայի վրայ	25 20

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

Ա. ՊԻՊԷՌՃԵԱՆ

Կ. Պոլիս , Յակոբեան խան Թիւ 14

Եւրոպական Գրատունը հինգ տարիներէ ի վեր հաստատուած է Յակոբեան խան Թիւ 14 , Կ. Պոլիս ։

Եւրոպական Գրատունն Եւրոպիոյ ամէն երկիրներու հետ կանոնաւոր յարաբերութիւն ունի ։

Եւրոպական Գրատունն Եւրոպական ամէն տեսակ գրեանց յանձնարարութիւն կ'ընդունի եւ ճշդութեամբ կը գործադրէ ։

Եւրոպական Գրատունը գրքէ զատ կ'ընդունի նաեւ յանձնարարութիւն ամէն տեսակ բժշկական , բնագիտական , արուեստական գործիքներու Փարիզի , Լոնտրայի ամէնէն նշանաւոր գործարանաց վրայ , նոյնպէս եւ ատամնաբուժական գործիքներու , Քաուչու ամերիկեան , գաղղիական եւ անգղիական կեղծ ակռաներու վրայ յանձնարարութիւն ։

Եւրոպական գրատան մէջ միշտ պատրաստ կան ուսման , գիտութեան լեզուական եւ արհեստական ամէն ճիւղերու վերաբերեալ Ֆրանսերէն , անգղիերէն եւ գերմաներէն լեզուաւ պատկերազարդ ցանկեր , նոյնպէս եւ հայերէն գրեանց նորատիպ ցանկեր , որք կը յանձնուին փափաքողաց ։

Եւրոպական Գրատունն Ասիական եւ Եւրոպական բազմաթիւ նշանաւոր քաղաքաց հետ յարաբերութիւն ունենալով , սոյն քաղաքներէն եկած գրքի , թղթեղէնի եւ դպրոցական պիտոյից վերաբերեալ ամէն յանձնարարութիւն կը կատարէ ճշդութեամբ եւ արագութեամբ ։

Եւրոպական Գրատունը միշտ պատրաստ է յարաբերութիւն հաստատել այն ամէն քաղաքի ազգայնոց հետ որք կը փափաքին ունենալ Կ. Պոլսոյ մէջ իրենց գրական ամէն պիտոյքն հոգացող գործակալ մը ։

Եւրոպական Գրատան մէջ միշտ պատրաստ կան Ֆրանսերէն լեզուաւ ամէն տեսակ ընթացիկ դասագրեանք , աշխարհացոյց նորագոյն տախտակներ եւ ուսումնական , պատմական եւ այլն եւ այլն ընտիր գրքեր , նուէրի համար յատկապէս բերուած ճոխ եւ պարզարուեստ գրքեր ։

Եւրոպական Գրատունն ամէն լեզուաւ լրագրաց եւ հանդիսից բաժանորդագրութիւն կ'ընդունի եւ կը յանձնէ իրենց հասցէին ։

Եւրոպական Գրատունը պատրաստ է պատասխանելու ամէն հարցմանց ։

Ա.Պ. [illegible] կ'ուղարկուին ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

«Արեւելք»ի և «Մասիս»ի բաժանորդներէն անոնցմէ որ կը բնակին այն գաւառներ ուր գործակալ չունինք եւ որք՝ հակառակ քանիցս եղած ազդարարութեանց՝ տակաւին չեն վճարած բաժանորդագրութեանց հաշուէն իրենց ունեցած պարտքը, կը խնդրուի որ հաճին վճարել զայնս մինչեւ յառաջիկայ յուլիսի 1, եթէ կը փափաքին որ չարունակենք իրենց թերթերու առաքումն։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ
«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի

ՌԱՇՏ, ապրիլ 22

Հասնելով մեր ականջներին մէկ զարմանալի և զարհուրելի լուր, ի՞նչ է այդ լուրն, որ ասում են, թէ Կաւկասիոյ Ուսումնարաններն փակուեցին. բոլոր Հայերըս մնացինք ապշած և մի միանցից սկսեցինք հարցնել. Արդեօք մենք ինչ վնաս եմք տուել մեր տէրութեան, բացի օգուտից և բացի մեր սրտուկ ծառայութեան մեր ամենայն ողորմած Թագաւորին. իւր հարկն պահանջած ժամանակին առանց ընդդիմանալու վճարած եմք՝, կամ քանի պատերազմների մէջ, առաջին հաւատարիմ ծառայողներից և յառաջ տանողներից մեր հայերից են եղել. կարծեմ մեր ողորմած Թագաւորն որ քանի խոնարհ հպատակ ունի մէկն էր մեր հայ ազգն է և մենք էլ մէկ այնպիսի ընդդիմութիւնք չեմք ունեցած մեր տէրութեան առաջ բացի մեր խորին ծառայութեան շնորհակալութիւնն որ բաւականի ողորմութեամբ է վարուած մեզ հայերի հետ։ Բոլորովին մնացած էինք ուստի Ռուսահպատակ հայերս ինչու պէտք է փակուի մեր ուսումնարաններն, եւ մենք մեր Կաւկասի Հայոց լրագիրներն ստացանք, միայն գրած էր որ ուսումնարաններն փակուեցին. թէ ով է պատճառն եւ ինչու համար մեզ յայտնի չի եղաւ կանոնաւոր կերպիւ։

Բայց յետոյ երբ ստացանք Պոլսոյ արժանաւոր լրագիրներից որ է «Արեւելք», ո՜հ ինչեր կարդացինք Թիֆլիզուց գրած նամակներից որ բոլորովին խելագարի նման եղանք և մազներս կանգնեցին. կարծես թէ կրակ ածեցին վրանիս. իրաւի թէ Պարսկաստանումս ամեն հայ թէ կարողութիւնը ներում է ստանալ արեւելեան լրագիրներն որ զոնեա կարդայ, սիրտն հանդարտի եւ հոգին ոգեւորուի։

Եւ ինչ էինք տեսնում եւ լսում որ Դոնդուկով-Կորսակովն այն օրուանից որ Կաւկասի կառավարիչն է եղած տեսնելով հայերի յառաջադիմութիւնը ամեն գործերում, նախանձուել եւ յայտնել է որ եթէ ես Կաւկասի հայերին ճռճռալի սալոկի տեղ տրեխ չի հագցնեմ, ես Դոնդուկով-Կորսակով չեմ. միթէ ամենայն Տէրութիւն չի՞ ուզել որ իրան հպատակներն հարուստ լինին. ի հարկէ ինչքան հարուստ լինի իրան մեծ օգուտ է, բայց եթէ աղքատ լինի վնաս է, չեն կարող իրանց հարկն տալ. բացի տէրութեան վնաս տալուց օգուտ չի ունենալ. կարծեմ մեր ամենայն ողորմած սիրելի Թագաւորը նոյնն ուզում կլինի որ միշտ իրան ժողովուրդն հարուստ լինի։

Բայց այն ժամանակն երբոր մեծ իշխան Միխայել Նիկոլայեւիչն կար որպէս Կովկասի կառավարիչ, ի՛նչպէս էր ողորմածաբար եւ հայրաբար վարվում կաւկասցիների վերայ եւ Կաւկասը ի՛նչ կենդանութիւն էր ստացած իւր գեղեցիկ եւ յաջողակ առեւտուրններով, մանաւանդ Թիֆլիզն ուր ամեն տեղեաց հաւաքվում էին, այն տեղ նստում եւ կառավարվում էին կանոնաւոր կերպիւ եւ երբ որ մարդ հեռանում էր Թիֆլիզուց 6 ամիս կամ ամբողջ տարի քաշում էր մարդի սիրտն, տրաքում էր եւ ասում էր, ա՜խ երբ կը լինի էլի կ՚գնամ քաղաքն տեսնելու։ Բայց այն օրուանից որ Դոնդուկով-Կորսակովն եկած է եւ եղած է կառավարիչ Կաւկասու, որոնք հեռացած են Կաւկասից օտար երկիրներ այդ դառն լուրերն իմանալով բարւոք են համարում տեղըններումն նստել քան թէ կրկին գնալ Կաւկաս. այժմ կարծես թէ Կաւկասն մեռաւ ամեն բանն եւ սկսում է քանդել հակառակվելով խեղճ հայերի հետ, եւ զանազան պատճառներ բերելով եւ ուզում է իրան ասած խօսքն յառաջ տանի որ հայերին սալոկի տեղ տրեխ հագցնի, միտքն է որ բոլորովին փչացնի, եւ ուսումնարաններն փակեց պատճառ բերելով որ Ռուսերէն դաս չեն տալիս, բայց ընդհակառակն որ ամեն հայի որդի 10 տարեկանից սկսած է Ռուսերէն խօսիլ եւ իւր կարից չափ կարդալ և գրել, քանի որ մենք ինքներս մեր ուսումնարանի մէջ միշտ ստիպում ենք որ Ռուսերէն լաւ կարդալ գրել սովորին որ մեզ համար ամեն հարկաւորական առարկաներից մէկն է, Պարսկաստանումս որ մէկ ուսուցիչ ուզում են վարձել, առաջ հարցնում են արդեօք Ռուսերէն գիտէ՞ լաւ դաս տալ. և եթէ իմանում է պահում են ընդունում. Կաւկասում տրանզիտ կապել է տրուել այժմ կաւկասցի հայ վաճառականներն, որք ձեռններն ծոցններին մնացած են տարակուսած են, չի գիտեն ինչ անեն որ իրաց ապրուստն հայթայթեն։ Առաջ վաճառականն մը տրանզիտ բացեր և 10 մարդ էր պահում իւր հովանաւորութեան ներքոյ։ Բայց տրանզիտն փակուելուց տեսնում է որ բոլորովին առեւտուր չի կայ, 2 մարդ է պահում, այն էլ շատ դժուարութեամբ. արդեօք ի՛նչքան անգործ մարդիկ են մնում անտուն եւ անտէր եւ առանց գործի։ Եւ Դոնդուկով-Կորսակովն պատճառ է բերում որ տրանզիտի փակումը Ռուսիային օգուտ է. բայց ընդհակառակն եղաւ բացի մեր ողորմած Թագաւորին որն տարեկան մեծ վնաս կալչելուց օգուտ չի ունի. այն ժամանակն որ տրանզիտն բաց էր ռուսի ապրանքն աւելի էր ծախւում Պարսկաստանում, իսկ թէ այժմ կարող եմ ասել որ բաց ժամանակի եղած ապրանքի կէսն չէ գալիս։ Երբեք Ֆրանսիական շաքարն Թէհրանումն փութն (14 1/2 Ֆին) 8 ր. 20 կոպէկ չէ եղած։ Բայց տրանզիտն կապուելուց հետ եղած է 8 ր. 20 կոպէկ չի նայելով որ բաց ժամանակին լիդրըն 9 ր. 30 կոպէկ էր և շատ անգամ էլ այնքան մեծ քանակութեամբ բերած թափած են։ Մէկ պատճառ էլ կան որ Ռուսիայի ապրանքի զանազան տեսակներն Պարսկաստանի ճաշակով չէ շինած և ասդ բոլորովին չեն հաւանում։ Բայց Եւրոպայի ապրանքն առ հասարակ Պարսկաստանում շատ գովուած է եւ ընդունուած եւ շատ աժան գնով էլ վաճառվում է։

Այժմ եթէ մասնաւոր Ռուսիայի ապրանքն վաճառվում է, այն էլ մասնաւոր Ռէշտումն և մասնաւոր էլ արեւելեան Պարսկաստանի կողմերն. մէկ ժամանակ որ տրանզիտը բաց էր, Պարսկաստանի վաճառականութիւնն մեծամասն ռուսահպատակ հայերի ձեռքին էր, և մանաւանդ Ռէշտն որ իւր գեղեցիկ և օգտաւէտ առեւտուրով զմայլեցնում էր հայ վաճառականին, պատճառն էր տրանզիտի բաց ժամանակին հայ վաճառականի առեւտուրի գլխաւոր կեդրոններից մէկն է. ասդ գալիս էր ապրանքն և բաժանվում Պարսկաստանի զանազան կողմերն։ Բայց այսօր ինչ եմք տեսնում որ ասդ եղած ռուսահպատակ հայերըն տրանզիտն փակուելուց հետ, որ առեւտուրն էլ հետն մեռաւ. բոլորն իւրեանց վերջին հրաժարականն տուին մեր գեղեցիկ Ռէշտից։ Եւ պարսիկներն որ բոլորն ոչինչ չէին հասկանում և Եւրոպայի միայն անունն էին լսել, և չէին իմանում թէ ինչ տեսակ պէտք է ապրանք բերել, այժմ երբ հայերն գնացին, առեւտուրն անցաւ պարսիկների ձեռքն. բոլորն ծանօթացան Եւրոպայի հետ, այժմ այնքան մեծ քանակութեամբ Եւրոպայի ապրանք են բերում, որ առ աւելի առաջուանից 2 անգամ շատ, և բացի որ ինչքան կանխիկ վաճառում է, մնացեալն էր փոխարկում են Պարսկաստանի զանազան տեսակ ապրանաց հետ, և կրկին ուղարկում Եւրոպա։ Տրանզիտի բաց ժամանակին ապրանքն միայն Կաւկազի վրայօք էր գալիս, բայց այժմ փոխանակ մէկ տեղուց գալու 5 ճանապարհով է գալիս. այժմ շաքարն Բաղդադից բերում են կամ ուրիշ ապրանք տանում են մինչեւ Ապզի որ Կասպից ծովի նաւահանգիստներից մէկն է. ուրեմն, սիրելի ընթերցողներ, հասկացէք որ ինչքան յառաջադիմութիւն է գործած տրանզիտն փակուելուց հետ։ Մին խօսքով առեւտուրն բոլորովին անցաւ Պարսիկների ձեռքն և օգուտն Պարսկաստան է վեր առնում, իսկ մենք ձեռքերնիս ծոցերնիս և վզերնիս ծուռ նայում եմք Պարսիկներին։ Ուրեմն էլ ինչ օգուտ եղաւ մեր Կաւկազին որ ինչպէս հաստատ տեղեկանում եմք, բոլորովին փչացած է։ Միթէ դա իրաւո՞ւնք է։ Մեծ իշխան Միխայէլ Նիկոլայեւիչի ժամանակ մէկ տունը կամ քարվանսարայը եթէ տարեկան բերում էր վարձք 8000 ռուբլի այժմ բերում է 4000 ռուբլի, այն էլ հազիւ. կամ մէկ տան արժէքն եթէ 50,000 ռուբլի է այժմ արժէ 25,000 ռուբլի. միթէ դա իրաւունքից և խղճմտանքից դուրս բան չէ՞։ Ի հարկէ մեր ողորմած Թագաւորին չէ յայտնըվում այս դառն և աղէտալի Կովկասցիների դրութիւնը, սուտ և սխալ կերպիւ գրպարտում են իբր խռչնդոտներ տէրութեան առջեւ և մարդի տուն իւր վերայ քանդում են։ Դա լինում է այն օրինակն եթէ մէկ վաճառական իւր գործակատարն ուղարկում է մէկ քաղաք գործ կատարելու, և գործակատարն իւր կարից չափ աշխատում է դէպի իւր խաղէյինի օգուտն և ամենայն խոնարհութեամբ և եռանդով ամենայն կերպիւ աշխատում է դէպի օգուտն. բայց վերջինս եթէ ունենայ թշնամիք և նրանք գրեն վերջինիս խաղէյինին որ քո մարդ անհաւատարութիւն է գործում դէպի ձեզ և մեծ փող է փչացնում, քեզ մեծ վնաս կտայ ժամանակով եթէ շուտով չի հրաժարեցնես, և խաղէյինն էլ դա լսելով իսկոյն և եթ, դուրս է գցում գործակատարին չի նայելով որ ծառան ինչքան իրեն խոնարհ է ծառայած լինում և միշտ աշխատում է եղել դէպի իւր օգուտն. բայց խաղէյին ընդհակառակն է հասկացել։ Այժմ մեզ հետ Դոնդուկով-Կորսակովն այդպէս է վարվում, միթէ դա իրաւո՞ւնք է և խղճմտա՞նք է մանաւանդ մեր ուսումնարաններին փակել, որ խեղճ և տասն հազարաւոր օրիորդներ և մանուկներ, լալով ողբալով դուրս են անում ուսումնարանից և թափվում են փողոցներն, կամ գլնում իւրեանց տներն. ձեռներն ծոցններին իրանց մօր և հօր մօտ կանգնում են և պատմում իւրեանց գլխին եկած արկածքն և թափում են իւրեանց քնքոյշ աչքերից աղի աղի արտասունք, և ասելով, արդեօք մենք ի՞նչպէս կը մնամք առանց ուսումնարանի։ Կամ թէ քանիսներն ուսուցիչներից վարժուհիներից կամ աշակերտներից յանկարծ որ գալիս են ուսումնարաններն փակելու, տեսնում են այդ դառն վիճակն իսկոյն և եթ, և ստանում են հիւանդութիւն և մեռնում մէկ օրից կամ քանի ժամից հետ, որ քանիսներին պատահել է։ Միթէ նրանց չի ունին հայր մայր կամ ընտանիք... որ նրանց այն տան նեցուկն են եղեր, օր մէկ կտոր հաց հայթայթում եւ եղել իւրեանց տունը կառավարում, բայց այսօր կորվում է Հայոց տան նեցուկն որ բոլորն թափվում են անտուն անտէր լալով և ողբալով. ամեն անգամ մարդ Արեւելք ստանալով, կարդալով Կովկասից գրած յօդուածներն կամ յառաջնորդող գրված յօդուածներն մարդի աչքից թափում է արտասունք, և մարդ մտածելով գիշերն, մարդի քունն չէ տանում, առաջինն որ ռուսահպատակ Կովկազցի հայերիս համար բոլորովին առեւտուրն կապուեց, երկրորդն մեր ուսումնարանների փակուիլն և երրորդն որ մեր Հայոց ուսուցիչներն և գործակատարներն կամ աղքատիկ հայերն ձեռներն ծոցին թափառում կը լինէին փողոցներումն։

ԱՅՐԻՈՂ-ՍԻՐՏ

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՈ

ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ

ՎԵՐՋԻՆ ՎԱՅՐԿԵԱՆՆԵՐԸ

ՄԱՀԸ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՑՈՅՑԵՐ

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՔ

Վերջին թղթաբերներով ստացուած փարիզեան թերթեր մանրամասն տեղեկութեամբք լի են ի մասին հիւանդութեան և մահուան Մեծ Բանաստեղծին, որ սուգ կը սգայ աշխարհ համայն։

Վիքթոր Հիւկոյի հիւանդութիւնն առաջին անգամ յերեւան եկաւ ամսոյս 14ին, հինգշաբթի գիշեր, ի պատիւ Նորընտիր ակադեմական Պ. Ֆէրտինան տը Լէսէբսի և նորա որդւոց տրուած ճաշէն յետոյ։ Երեկոյթն ողջոյն ուրախ զուարթ էր յոյժ։ Սեղանակիցք իրեն հետ խօսեցան երաժշտի մը վրայ որ, նշանաւոր դերասանուհւոյ մը՝ Օրիորդ Պարթէի միջնորդութեամբ, խնդրած էր Մեծ Բանաստեղծին արտօնութիւնն Մարիոն Տըլօրմի օբէրան շինելու։ «Միասին խորհրդակցինք», պատասխանեց Հիւկօ Պ. Վաքըրիի, որ երաժշտին խնդիրքը ներկայած էր։ Իւրաքանչիւր ոք իւր կարծիքն յայտնեց, և մեծամասնութիւնը երաժշտին դէմ եղաւ. բայց որովհետեւ վերջնական բան մը չէր ըսուեր, Պ. Վաքըրի ըսաւ վերջապէս. «Այս ամեն ինչ չեն սովրեցներ ինձ թէ ինչ պիտի պատասխանեմ Օրիորդ Պարթէի.— Ե՛հ, ըսաւ Վիքթոր Հիւկօ ժպտելով, պատասխանեցէք իրեն թէ՝ շատ սիրուն է ինք։»

Խորհրդակցութիւնք կանգ առաւ անդ։ Սուրճ բերուեցաւ, և երեկոյթն անցաւ սրահին մէջ բազմաթիւ բարեկամաց հետ, որք ընթրիքէն յետոյ եկած էին. ժամ 11ին ամեն ոք բաժնուեցաւ։ Վիքթոր Հիւկօ իւր սենեակն ելաւ առանց բառ մ՚արտասանելու։ Կէս գիշերին, որովհետեւ անհանգիստ կ՚զգար ինքզինք, տան բժիշկը՝ Տօքթօր Ալիքսը կոչեցին, որ առաջին խնամքները տուաւ։ Հետեւեալ օրն, ուրբաթ, անցաւ առանց միջադէպի. բայց երեկոյին հիւանդը տկար զգալով ինքզինք, դիմեցին Տօքթօր Ժէրմէն Սէի միջնորդութեան, որ Տօքթօր Ալիքսի հետ հաստատեց սրբոտին չարժմանց յամրացումն և թոքատապի մը ախտանիշերը։ Հիւանդին վիճակն այսպէս երթալով ծանրացաւ, և Բարիզի նշանաւորագոյն բժիշկներէն Տօքթօր Վիւլբիան եւս, վերոյիշեալ երկու բժշկաց հետ, սկսաւ խնամել մեծանուն հիւանդն։

Վիքթոր Հիւկօ իւր տառապանաց մէջ կը պահէր միտք արտասովոր անդորրութիւն մ՚և քաջութիւն մը։ Մահուան կ՚սպասէր կատարեալ հանդարտութեամբ։ Պատասխանելով Տիկին Լօքրուայի, որ իրեն կը հարցնէր «Ի՞նչպէս էք, հայր», ըսաւ. «Լաւ, շատ լաւ։ Մահն է։ Բարեաւ եկաւ։» Ցետոյ յաւելց՝ դառնալով Պ. Լօքրուայի. «Բարեկամ, մեռնալ մ՚է որ կը խօսի ձեզ հետ»։ Բժիշկք բացարձակ հանգիստ պատուիրած էին իրեն. Տաժանելի նեղութիւն մ՚էր այս հիւանդին համար, որոյ բնաւորութիւնը բացառիկ առուգութիւն մ՚ունի։ Մեռնելէն երկու օր առաջ, չորեքշաբթի, զինքը չլշապատող անձինք տեսան զարմացմամբ թէ ոտքի վրայ ելաւ և մահճակալէն վար իջաւ։ Եւ որովհետեւ իրեն կը մօտենային՝ ստիպելու համար որ վերստին պառկի, նշան ըրաւ որ հանդարտ թողուն զինք. «Ո՛չ, թողէք զիս, ըսաւ, շատ լաւ եմ այսպէս»։ Այսպէս մնաց քանի մը վայրկեան. յետոյ, յոգնութենէն ընկճեալ, վերստին պառկեցաւ։

Վիքթոր Հիւկօ սիրայօժար կը խօսէր, իւր չնչարգելութեան տագնապաց մէջ եղ, իւր ընտանեաց անդամոց ու բարեկամաց հետ։ Երեւակայութեան յիշատակներ կը պաշարէին իւր միտքն։ Մեռնելուն նախընթաց օրը կը խօսէր իւր բարեկամներէն միոյն հետ, երբ, յանկարծ, խօսակցութեան միջոցին, սկսաւ արտասանել առանց ամենադոյզն չափթութեան, սպանիացի բանաստեղծի մը տաղերը։ Ցայտնի է թէ Հիւկօ միշտ սիրած ղՍպանիա, ուր անցուցած էր իւր մանկութեան մեծ մասը։ Երբ տագնապները վրայ կը հասնէին, քառորդ ժամու մը չափ կը տեւէին։ Տագնապն անցնելէ յետոյ, հիւանդը վերստին կ՚ստանար իւր զուարթ բնութիւնը։ Իւր թոռնեքը, Ժորժ և Ժան Հիւկօ, չէին բաժնուեր իւր բարձին քովէն։ Ժան, գողջուն, այտերն յոգնութենէ նիհարցած, չէր թողուր իւր մեծ հօր աչքերը. ժպտելով ժորժի, միշտ կուլար և կը պահուըտէր որպէս զի հիւանդը չտեսնէ զինք։

Անհնար է աստ մի առ մի անուանել այն անձինքն որ կուգային անձամբ լուր առնուլ մեծ հիւանդին վիճակին վրայ։ Հանրապետութեան Նախագահն ամեն ժամ մարդ կը ղրկէր լուր առնլու։ Պաշտօնական բոլոր մարմինք, Ֆրանսական Ակադեմիան, օտար դեսպանք, գրագէտք, արուեստագէտք, վերջապէս ամեն ոք ի Բարիզ, որ ծանօթ անուն մ՚ունի, կը լնուին Հիւկոյի տան սենեակներն։ Դուրսը, հակառակ տեղատարափ անձրեւին, անհուն բազմութիւն մը կ՚սպասէր, լուր խնդրելով այն ամեն անձէ որ հիւանդին տունէն դուրս կ՚ելնէր։

Մայիս 22ի առաւօտուն, Թան կը գրէր. «Վիքթոր Հիւկոյի տկարութիւնն յոյժ մեծ է. երակին զարկը վայրկեանէ վայրկեան կը յամրանայ, հիւանդը չէ կարող ընդունիլ ոեւէ դեղ. կը պահէ իւր մտաց կատարեալ պայծառութիւնը։ Քանի մը վայրկեան առաջ կ՚ըսէր իւրեններուն. «Շատ երկար է մահը, խիստ երկար»։ Ցետոյ, ուրիշ վայրկեան մը, խօսեցաւ իւր թոռանց վիճակին վրայ, որք ապագան ապահոված է կտակաւ։

«Երէկ գիշեր, իւր յուզեալ տագնապներէն միոյն մէջ, Վիքթոր Հիւկօ բարձրաձայն արտասանեց սա տաղը.

Աստ է կռիւն ընդ մէջ օրուան եւ գիշերի.»

Յայտնի է թէ Հիւկօ մեռաւ նոյն օր, կէս օրէն յետոյ։ Պ. Օկիւսթ Վաքըրի՝ որ երբէք բաժնուած չէ Հիւկոյի քովէն իւր հիւանդութեան միջոցին, հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հրատարակէ մայիս 24ի Ռափէլին մէջ.

«Մահը կ՚ընդունէր ամենակատարեալ հանդարտութեամբ. բոլոր կենաց մէջ դէմ առ դէմ դիտած էր զայն, իբր անձ մը որ բնաւ չվախնար անկից։ Բաց աստի, այնպիսի հաւատք մ՚ունէր հոգւոյ անմահութեան մէջ, որ մահն իրեն համար կենաց փոփոխութիւն մը միայն կը թուէր, և գերեզմանը՝ գերագոյն աշխարհի մը դուռը։

«Երեքշաբթի օր, քիչ մը լաւագոյն զգաց ինքզինք, և յուսալու ա՜յնքան պէտք ունէինք, որ վերստին ձեռք ձըգեցինք մեր քաջութիւնը։ Չորեքշաբթի, մեր վստահութիւնն ի գերեւ ելաւ։ Հինգշաբթի, օրն անցուց կէսը չնչարգելութեան և կէսն անզգայութեան մէջ։ Հիւանդն՝ երբ իրեն հետ խօսէին՝ չէր պատասխաներ և չէր թըւէր լսել։

«Ցանկարծ, ժամ հինգուկէսին, կարծես յարութիւն մ՚ունեցաւ։ Իրեն ուղղեալ հարցմանց պատասխանեց առողջ ձայնիւ, ըմբռնելի ուղեղ, ըսաւ թէ աղէկ կ՚զգար ինքզինք, ողջագուրեց իւր թոռնիկն և երկու բարեկամներն որք անդ կը գտնուէին։ Եւ նորէն ունեցանք կարելի բժշկութեան մը պատրանքն։ Աւա՜ղ. վերջին ցոլն էր այն զոր կանթեղը կ՚արձակէ չիջանելէ առաջ։

«Դրեթէ անմիջապէս յետոյ անզգայութիւնը վրայ հասաւ։ Ցետոյ, գիշերը, յուզման տագնապներ, զորս մօտէն փոխանցումնեք չէին կրնար հանդարտել այլ եւս։ Առաւօտուն ոգեվարն սկսաւ։

«Բժիշկք կ՚ըսէին թէ չէր տառապէր, բայց օրհասականին հոնդիւնն վշտալին կերպիւ կ՚ազդէր անդ ներկայ եղողներուն։ Նախ և առաջ խրոխտ աղմուկ մ՚էր որ կը նմանէր ծովու ջրին գալարաղիներու վրայ յառաջ բերած աղմուկին, յետոյ տկարացաւ, յետոյ դադրեցաւ։

«Վիքթոր Հիւկօ մեռած էր։»

Ֆիկարօ ալ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Վիքթոր Հիւկոյի մահուան պարագայից մասին, ականատես վկայի մը պատմութենէն քաղելով։

«Ամենքս ալ հոն էինք, Պ. եւ Տ. Լօքրուա, Տօքթօր Ալիքս, իւր մահճին չուրջը ժողվուած, ամեն վայրկեան սպասելով կենաց նշոյլի մը, բառի մը, նշանի մը, միշտ յուսալով հակառակ մեր յուսահատութեան։ Երեկոյին, ստիպեցին Ժորժը որ բաժնուի իւր մեծ հօր անկողնոյն քովէն, բայց վերադարձաւ սենեակ, չկրնար հանդուրժ տանել, որուն սակայն մեծ պէտք ունէր խեղճ տղայն։

«Երկու կամ երեք անգամ այդ տառապանաց գիշերոյն մէջ, Վիքթոր Հիւկօ վերստին ձեռք ձգեց իւր կատարեալ իմացողութիւնը, մերթ հանդարտութեամբ եւ մերթ չնչարգելութեամբ։ Իւր աչերը կը խօսէին։ Առաւօտեան դէմ, տըչալուսին, մրմնջեց. «Մնաս բարեաւ, Ժան»։ Ցետոյ նշան ըրաւ Տիկին Լօքրուայի որ մօտենայ. բռնեց զայն, իրեն քաշեց եւ ձեռքն համբուրեց։ Զառանցանքը վրայ հասաւ նորէն, իսկ անկողնոյն վրայ և մահուան հետ կռիւը վերսկսաւ. ինքզինք կը պաշտպանէր անոր դէմ, կը դիմադրէր իւր երիտասարդութեան բովանդակ լրութեան մէջ եղող մարդու մը զօրութեամբ։ Ի՛նչ սոսկալի տեսարան։

«Հանգստութեան վայրկեանի մը մէջ դրկեց զԺորժ, յետոյ, ժամ եօթնին, լսեցինք որ սա բառերը կ՚արտասանէր որոշակի. «Բաժանում»։

... «Երբ Վիքթոր Հիւկօ մեռաւ, Տիկին Լօքրուայի բարեկամներն որք տան մէջ կը գտնուէին, պարտէզ իջան, եւ մեծ փունջեր կապեցին զորս դրին մեռեալին անկողնոյն վրայ։ Բանաստեղծին դէմքը վերստացած էր իւր ներդաշնակութիւնը. հանդարտ քունով մը քնանալ կը թուէր»։

* * *

Մահուան լուրը ծանուցուեցաւ անհուն ամբոխին, որ տան առջեւ խռնուած էր։ Անհնար է նկարագրել այն տխուր տպաւորութիւն որով ժողովուրդը լսեց իւր մեծագոյն Պաշտպանին մահուան լուրը։

Մահուընէ անմիջապէս յետոյ, բազմաթիւ անձինք գնացին Հիւկոյի նըկարն առնուլ։ Տակաւ առ տակաւ կը հասնէին ակադեմականք, Թաղապետական խորհրդոյ անդամք, Նախարարաց Ներկայացուցիչք, Պ. Լը Ռուայէ՝ արտասուելիր, Պ. Պրիսոն։ Քանի մը վայրկեան վերջ կուգար Սարա Պէրնար սուգի երկար զգեստներ հագած։

Հանրապետութեան Նախագահն Վիքթոր Հիւկոյի մահուան լուրն իմանալով Պ. Լօքրուայի մէկ նամակէն, հետեւեալ կերպիւ պատասխանեց.

ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԻՒՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Փարիզ, 23 Մայիս

Սիրելի Պարոն Լօքրուա,

Կ՚աղաչեմ Ձեզ, ինչպէս և Տիկին Լօքրուայի և Վիքթոր Հիւկոյի ընտանեաց բոլոր անդամներուն, ընդունիլ իմ ջերմ համակրութեան արտայայտութիւնը։

Եթէ բան մը կրնայ ամոքել ձեր վիշտն, Ֆրանսայի և քաղաքակրթեալ աշխարհի վշտաց միաձայնութիւնն է, անմահութիւնն է հանճարին որ չպիտի դադրի թեւատարած մնալ ամեն անոնց վրայ որք իրեն կը վերաբերէին։

Ընդունեցէք, կ՚աղաչեմ, սիրելի պարոն Լօքրուա, իմ սիրալիր անձնուիրութեան զգացումներս։

Ստոր. ԺԻՒԼ ԿՐԵՎԻ

Վիքթոր Հիւկոյի մահուան օրը, Ծերակոյտը միայն նիստ գումարեալ էր, եւ նիստն սկսելուն պէս, Պ. Լը Ռուայէ, ամենաբուռն յուզման մը ենթակայ, հետեւեալ բառերն արտասանեց,

«Տեարք,

«Վիքթոր Հիւկօ մեռաւ (շարժում)։

«Այն անձը որ, աւելի քան վաթսուն տարիէ ի վեր, աշխարհիս սքանչացում կը պատճառէր, Ֆրանսայի պատիւն էր, մտաւ աչա անմահութեան մէջ (խիստ լաւ)։

«Իւր կեանքը չպիտի գծեմ ձեր առջեւ. ծանօթ է այն։ Իւր փառքն ոչ մէկ կուսակցութեան, ոչ մէկ կարծիքը կը վերաբերի (խի՛ստ լաւ, ամէն նստարանաց վրայ). ամենուն զարդն, ամենուն ժառանգութիւնն է այն։

«Ուրեմն կը հաստատեմ միայն ամենուս խորին եւ վշտագին սրտայուզութիւնը եւ վշտաց միաձայնութիւնը (բուռն հաւանութիւն)։

«Կ՚առաջարկեմ Ծերակուտին, ի նշան սգոյ, վերջնել իւր նիստը (ընդհանուր հաւանութիւն)»։

Իւր կարգին, Նախարարապետ Պ. Պրիսոն խօսք առաւ.

«Տեարք, ըսաւ, կառավարութիւնը կ՚ընկերակցի այն վեհ խօսքերու զորս արտասանեց Ծերակուտի Նախագահն։ Ինչպէս ըսաւ նա, համայն Ֆրանսա է որ սուգի մէջ կը գտնուի. ուստի, վաղուընէ իսկ, կառավարութիւնը պատիւ պիտի ունենայ ձեզ ներկայել օրինաց ծրագիր մը՝ ազգային յուղարկաւորութիւն մ՚ընելու համար Վիքթոր Հիւկոյի (Ծափահարութիւնք ամեն նստարանաց վրայ։)»

Թաղապետական խորհուրդն ալ, որ նոյն օրը գումարուած էր, փակեց նիստը միահաղոյն համաձայնութեամբ։ Ապա որոշեց որ Թաղապետական խորհուրդն երթայ բանաստեղծաց մեծագունին բնակարանն՝ Փարիզ քաղքին ներկայացուցչաց խորին համակրութեան եւ ցաւակցութեան զգացումներն յայտնել Վիքթոր Հիւկոյի ընտանեաց։ Որոշեց նոյնպէս որ Բանթէոնը վերադարձուի իւր նախնական նպատակին, այն է ամփոփել Ֆրանսայի մեծ մարդոց մարմինները եւ անդ թաղել զՎիքթոր Հիւկօ, ինչպէս և Վիքթոր Հիւկոյի անուն տալ Էյլօ հրապարակին եւ Էյլօ ծառուղւոյն մինչեւ Յաղթական կամարն։

Նոյն օր նոյնպէս փակեցին իրենց նիստերը, ի նշան սգոյ, Արձանագրութեանց և Գեղարուեստից Ակադեմիան, Բարոյական ու Քաղաքական գիտութեանց Ակադեմիան և հեղինակաց եւ թատերգակ բանաստեղծաց յանձնաժողովն։ Վերջապէս սուգն ընդհանուր է, եւ անհնար է աստ ներկայել այն ամեն ցոյցերն որոց տեղի տուած է մեծ բանաստեղծին մահը։ Գաւառաց մէջ, օտար երկրաց մէջ, ամենուրեք նոյն տպաւորութիւնն։

* * *

Վիքթոր Հիւկոյի մարմինը զմռսուեցաւ չաբաթ իրիկուն ձեռամբ տոքթոր Բոռնիլի և Պ. Ֆարաբէօֆի։ Ցարգանաց զգացմամբ մը, ձեռք չըպչուեցաւ մեռեալին ուղեղին, որ ո՛չ քննուեցաւ և ո՛չ կշռուեցաւ։ Շատացան միայն երակաց մէջ մտցնելով [illegible] տարրաղացութիւն մը։ Այս գործողութիւն թեթեւ ճեղքուածքի մը հետքը միայն ձգած է վզին վրայ։ Այդ գործողութեան ազդեցութեան ներքեւ, մեռելոյն դիմագծերն որք զգալապէս խանգարուած էին, ստացան իրենց նախկին արտայայտութիւնը. բանաստեղծին դէմքը կը պահէ զիւր պայծառութիւն։

Կը հանգչի անդ, Հիւկոյի մարմինը, այն անկողնոյն վրայ ուր աւանդեց իւր վերջին շունչը։ Դէմքը փոխուած չէ։ Թերեւս քիչ մը նիհարցած է, բայց հանդարտ է, իբր թէ սոսկալի կերպիւ տառապած չլինէր իւր ոգեվարի միջոցին։

Մեռելոյն սենեակին կահերուն մեծ մասը դուրս հանած են, և սենեակն ողջոյն զարդարուած է բարեկամաց բերած ծաղիկներով և պսակներով։

Այցելուք չեն դադրիր երբէք։ Ամեն անոնք, որ կը համակրին Մեծ Բանաստեղծին յիշատակին, կ՚երթան իրենց անունն արձանագրել այցելուաց տետրակին մէջ։ Պատկերազարդ թերթերու ներկայացուցիչք ընդունուած են օրինակել Վիքթոր Հիւկոյի դէմքն։

Հետաքրքրական տեսարան մը կ՚ընծայեն Փարիզի ծաղկավաճառաց խանութները։ Պսակներու յանձնարարութիւնք կը տեղան և իրենց պատկերներուն եռեւ արդէն կը տեսնուին հիասքանչ ծաղկեփունջեր։ Հազիւ կը տեսնուին անթառամ ծաղիկներ. ընդհակառակն, ճերմակ եղրեւանիներ, մանիշակներ, վարդեր։ Վարդեր և ծծմբներ կան որք բանաստեղծին սա երկու տողերը կը կրեն.

Ծծմբերը կապոյտ են,
Վարդերն ալ վարդագոյն։

* * *

Յուղարկաւորութեան վերաբերեալ միջոցները տնօրինելու պաշտօն ունեցող յանձնախումբը կիրակի օր գումարեցաւ ներքին գործոց պաշտօնատան մէջ, ընդ նախագահութեամբ Պ. Թիւրքէի, և որոշեց միաձայնութեամբ որ Յաղթական Կամարին վրայ ի ցոյց դրուի Հիւկօ մարմինը։ Հաւանական է նաեւ որ անդ արտասանուին ատենաբանութիւնք։ Յանձնախումբը որոշած է որ այս ցոյցը մեծագանծ աստուածացում մը լինի Հիւկոյի յիշատակին։ Դիմած է բոլոր արուեստագիտաց՝ զարդարելու համար Յաղթական Կամարն։ Յիշատակարանի կամարին վրայ մեծ շիրիմ մը պիտի շինուի ուր պիտի զետեղուի Մեծ Բանաստեղծին մարմինն իւր յուղարկաւորութեան նախընթաց օրը։ Հետեւակ և ձիաւոր զօրքեր պիտի գրաւեն Յաղթական Կամարի հրապարակը. գիշերը, կրակ պիտի վառուի յիշատակարանին չուրջ և ձիաւորք բազմերանգ գոյնով ջահեր պիտի կրեն։ Ցուցահանդէսը պիտի տեւէ մինչեւ յուղարկաւորութեան վայրկեանն, ուսկից առաջ և վերջ թնդանօթներ պիտի արձակուին։

Հարիւր ութսուն ընկերութիւնք արդէն արձանագրուած են քաղաքատունը՝ մասնակցելու համար յուղարկաւորութեան հանդիսին։

Յուղարկաւորութեան օրը կառավարական բոլոր պաշտօնատունք փակ պիտի մնան։ Փակ պիտի մնայ նոյնպէս և Պորսան։

* * *

Հարկ կը համարինք քանի մը տեղեկութիւններ տալ Վիքթոր Հիւկոյի ընտանեաց վրայ։

Մեծ բանաստեղծին ընտանիքը կը բաղկանայ Պ. Լէոբոլտ Հիւկոյէ, անդրանիկ որդի բանաստեղծին եղբօր, Աբէլ Հիւկոյի. Ժորժ և Ժան Հիւկոյէ, որդիք Շարլ Հիւկոյի, իւր թոռներն. տիկին Լօքրուայէ, մայր այս վերջնոց և այրի Շարլ Հիւկոյի. տիկին Շընիէյէ, քոյր Վիքթոր Հիւկոյի կնոջ, Ատէլ Ֆուշէյի։

Պէտք է աւելցնել և ասոնց վրայ Ատէլ Հիւկօ, բանաստեղծին աղջիկն, որ վշտաշարչար կեանք մ՚ունեցած է։ Կերնըսէյէն մեկնած, հակառակ իւր հօր կամաց, անգղիացի սպայի մը հետ, հնդկաստանէն վերադարձաւ յիմար, առաջնորդութեամբ խափշիկ կնոջ մը։ Ցայնմհետէ կը դարմանուի Բերբիւս փողոցը յիմարանոցի մը մէջ, ուր Վիքթոր Հիւկօ կ՚երթար տեսնել զայն ամեն շաբաթ։

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՐԱՏԽԱՒՈՐԵԱԼ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ
307 միլիոն ֆրանք

ԼԱ ՆԻՒ ԵՈՐՔ

Ապահովագրեալը միայն տէր են երաշխաւորեալ դրամագլխոյն և ընկերութեան բոլոր շահերու

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՄԱՐ
ՏՆՕՐԷՆ
Ա. Հ. ՄԻՔԷՅՑ
ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ ԿԱԼԱԹԱ, ՀԱԼԱՃԵԱՆ ԽԱՆ

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Սուրիյէ վիլայէթի տախիլինտէ քաին Զէյթունտէ պուլունան ասաքիրի շահանէ իչուն իկի եիւզ պիր սէնէսի հազիրանընտան իթիպարէն պիր սէնէլիք օլարագ միւպայեա օլընաճագ օլան էրզագտէն դըյէ ի ճէտվէլէրի իթիպարի իլէ գօյուն էթի եիւզ օն ալթը տօքսան իքի, քէչի էթի եիւզ տօքուզ, բուղտէյի սաատէ տէօրթ եիւզ եիկիրմի պիր, պէյ. համսամ տէօրթ, ալթմըշ սէքիզ սամսամ պէյ, դըր.քըր ալթը բարայա օլարագ թալիպի էօհտէսինտէ օլտուղընտան թէնզիլի փիաթլէ իհալէսի թալիպ օլանլարըն լէվազըմաթը ուսումիյէ տայիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր ։

14 մայիս 1301

3—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Զարդա չէքիլմէմիշ հէր նէվ ալտնի նուհասիյէ իւճրէթը իմալիյէսի պէհէր դըյէ յի ճէտվէլի պիր ղրուշ․ չարդա չէգիլմիշ հէր նէվ ալթընի նուհասիյէ իւճրէթը իմալիյէսի պէհէր դըյէ յի ճէտվէլի իկի ղրուշ օթուզ փարայ ։

Նիզամիյէ Սէրասքէրիյէ անպարընտա պիր սէնէ զարֆընտա հէր նէվ մըզտար լիւզումի օլուր իսէ իմալ իթթիբիլէճէք պալատէ մուրադգամ իքի գալէմ ալթընի նուհասիյէ իւճրէթը մուհասըրէյէսի իլէ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ մայըսի բուժինին եիկիրմի իքինճի չարշէնպիհ կիւնինէ դատար պէհէր կիւն միւնադասսը պիլ իճրա մէզքիւր կիւնտէ դարարը գաթիյի վիրիլէճէկինտէն իմալինէ թալիպ վէ եիկիրմի իւչինճի փէնչշէնպիհ կիւնի եիւզտէ պէչ թէնզիլինէ բաղլըպ պուլունանլարըն մագամը սէրասքէրի լէվազըմաթը ուսումիյէ տայիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր ։

14 մայիս 1301

3—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Խասթախանէլէրէ պաղը ալայ վէ Թաբուրլարտան կէլէճէկ նիզամիյէ էլպիսէ անպարընտա թէրաքիմ իտէն խալիմալէ կայըը սալիհ միւթէնէվվի խասթահանէ վէ սայիրէ կէօհնէ էլպիսէ վէ էշյայը ֆիրուխթ օլունմագ իւզրէ անպարը մէզքիւրտէ մէվքիի միւնադասայա գօնուլմուշ վէ իչպու Թարիխտէն իթիպարէն հէր փազար վէ չարշէնպիհ կիւնլէրի միւզայէտէլէրինին իճրասը մուգարրէր պուլունմուշ օլմաղլէ իշթիրայա թալիպ օլանլարըն մէզքիւր կիւնլէրտէ սաաթ իւչ տէօրթ րատտէլէրինտէ անպարը մէզքիւրէ միւրաճաաթ իթմէլէրի իլան օլունուր ։

14 մայիս 1301

3—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Վիէննա մալի խէչիկ չուհա արշընը ճէտիտ պէչ եիւզ, պէհէր արշընը ճէտիտ սէքսէն ղրուշ ։

Կեվէր Թազլիտի էնգլէզ չուհասը արշընը ճէտիտ եիւզ եիկիրմի պէշ, պէհէր ճէտիտ արշընը դըրդ ղրուշ ։

Վիէննա մալը սադէ ալ էլպաֆ չուհասը արշընը ճէտիտի ալթմըշ եիւզ, պէհէր արշընը ճէտիտի էլլի ղրուշ ։

Միյահ տիպէթ արշընը ճէտիտ իւչ պին, պէհէր արշընը ճէտիտի իւչ ղրուշ օն փարայ ։

Իսփինաթօ արշընը ճէտիտ սէքիզ պին, պէհէր արշընը ճէտիտի պիր ղրուշ օթուզ փարայ ։

Կիւվէզ եւնասլը մասմալ ալտտա գալթանը արշընը ճէտիտ սէքիզ եիւզ պին, պէհէրի սէքիզ փարայ ։

Ալրօփա խամը սիյահ եիւն չէրիտ արշընը ճէտիտ էլլի պին, պէհէր արշընը ճէտիտի սէքիզ պուչուք փարայ ։

Եէրլի խամը սիյահ եիւն գայըն խասը գալթան պէհէր արշընը դըրդ պէչ պին, պէհէր արշընը ճէտիտի եիկիրմի սէքիզ փարայ ։

Ալրօփա խամը պէյազ թիրէ գալթանը արշընը ճէտիտ օթուզ պէչ պին, պէհէրի եէտի փարայ ։

Պիր սէնէտէ լիւզումի օլան միգտարը ալընմագ իւզրէ քէթէնտէն մաամուլ գօնլըք չէրիտ պէհէր արշընը ճէտիտի պիր պուչուք ղրուշ ։

Եիւն վէ փամուք խիլիքիէտէն մաամուլ պէյազ չէրիտ, պէհէր արշընը ճէտիտի իքի պուչուք ղրուշ ։

Թիրէ վէ փամուք խիլիքիէտէն մաամուլ գօլանըք մօր չէրիտ, պէհէրի իքի պուչուք ղրուշ ։

Նիզամիյէ էլպիսէ վէ սարաճխանէ անպարընա լուսումը մուգարրէրէսինէ վէ իթթիխազ օլունան նիւմունէլէրինէ թէվֆիգէն միւպայեա օլունմագ իւզրէ միւնադասայա գօնուլան պալատէ մուրադգամ օն իքի գալէմ էշյա ֆիյաթը մուրադգամալէրիյլէ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ մայըսի բուժինին եիկիրմինճի փազար իրթէսի կիւնինէ դատար պէհէր կիւն միւնադասսը պիլ իճրա մէզքիւր կիւնտէ դարարը գաթիյի վիրիլէճէկինտէն իթա իթմէկէ թալիպ վէ եիկիրմի պիրինճի սալը կիւնի եիւզտէ պէչ թէնզիլինէ բաղլըպ պուլունանլարըն մագամը սէրասքէրի լէվազըմաթը ուսումիյէ տայիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր ։

14 Մայիս 1301

3—3

ԼՈՖԹԸՆ ԵՒ ՁԻՄՆԷԼ
ՄԹԵՐԱՆՈՑ
ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵԱՑ

ԲԻՒՐՔՃԻ ԳԱՌՈՒՍԸ, ԳԱԼԱԹԻԱ

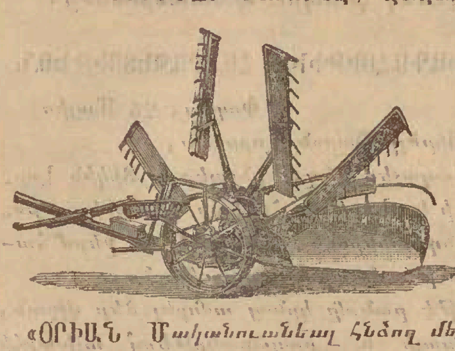

«ՕՐԻԱՆ» Մականուանեալ հնձող մեքենայն երկու ձիով կը քաշուի և կը կղէ 300 օխա ։

ԳԻՆ՝ 35 ՕՍՄ. ՈՍԿԻ Է

Մեքենային կատարելագործուելինը երաշխաւորեալ է ։ Գնողըն երբ գոհ չիլնի, կրնայ ետ առնուլ իր ստակն ։

DENTALINE
ՏԱՆԹԱԼԻՆ

ԲԺՇԿԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՏՈՔԹՈՐ Ս. ՔԱՆՆԵԱՑԻ
Ի ՍԱՄԻ

[illegible]

Կ'արգելու ակռայից միսասրեր որբինն, ընդագարութենէ ([illegible]) յառաջ եկած փտութիւն այն տարբերու անձանց քով, որոց ակռաները կը խախտին և կ'իյնան. կը զօրացնէ, կը մաքրէ և կը զովացնէ բերանը, անուշ ապրը հոտ մը կուտայ շունչին եւ կը հեռացնէ ակռայի եւ բերնի ո եւ է հիւանդութիւն ։

Շիշին գինն է 15 ղրշ. արծաթ

ԱԿՌԱՅԻ ՓՈՇԻ

Կազդուրիչ եւ խնկահոտ ատամներէ չինուած, կը մաքրէ եւ կը ճերմկցնէ ակռաներն առանց անոնց փայլը եղծանելու, կը զօրացնէ ակռաներն, փայլ կուտայ անոնց, կ'անհետացնէ ռեք հոտ, և շունչը թարմ ու անուշահոտ կ'ընէ ։

Գործածութիւն. Թեթեւակի թրջել ակռայի խոզանակ մը, քիչ մը թաթխել փոշիին մէջ, անով շփել ակռաներն, յետոյ բերանը լուալ ՏԱՆԹԱԼԻՆով խառնուած ջրով ։

ՏՈՒՓԻՆ ԳԻՆՆ Է 10 ՂՐՇ. ԱՐԾԱԹ

Թուրքիոյ համար միակ ներկայացուցիչ
Ռ. Ս. ՉԷՐՎԱԹԻ
Քէօփրիւ-Օղլու խան թիւ 6-7
Ղալաթիոյ
Մեծ Մաքսատան դիմաց

Կը ծախուի գլխաւոր դեղավաճառաց և վարսայարդարաց քով ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Ըստ բանի յաճախորդաց կերեւի թէ խանութպանք ոմանք անվայել սովորութիւն ըրած են իրենց վաճառատունը Մինասեան Ամերիկեան վաճառատան ճիւղը կոչել յաճախորդ շահելու նպատակաւ, երբ չգիտցողներու կողմանէ իրենց հարցուի Ամերիկայի վաճառատան ուր լինելը ։ Վասն որոյ առ ի զգուշութիւն Ս. Մ. Մինասեան և ընկերք պատիւ կը համարին ծանուցանել արգոյ հասարակութեան թէ Ամերիկեան վաճառատունը, որ հաստատուած է 1852ին, բարձր շէնք մի է եւ կը գտնուի ի Ղալաթիա Բէրչէմլիւ փազարի մօտ Եէնի ճամի կոչուած մզկիթի դռներէն միոյն կից, եւ թէ յայլուր ի Ղալաթիա ի Բերա և կամ Պոլսոյ կողմ ճիւղ չունի ։

ՄԱԶԻ ՆԵՐԿ

Լաւագոյն տեսակը կը ծախուի Ս. Մ. Մինասեան եւ ընկերաց Ամերիկեան վաճառատան մէջ ի Ղալաթիա Բէրչէմլիւ բազարի մօտ Եէնի ճամիի դրան կից ։

Վերոյիշեալ ներկի գործածութեան եղանակը շատ դիւրին, արդիւնքը վայրկենական ու խիստ գոհացուցիչ եւ դոյնը միանգամայն ու բոլորովին բնական է ։ Գնողները կը վկայեն թէ ուրիշ ներկերու անմաքրութենէն ու ոմանց խակ գարշելի հոտէն ձանձրացած ըլլալով, սկսած են գործածել այս ներկը որով շատ գոհ եղած ու նեղութենէ ազատած են, ուստի ոչ մէկ ներկ ասոր պատուականութեանը կը հասնի ։ Ներկի կարօտութիւն ունեցողները թող հաճին փորձել ։ Կը ներկէ սեւ կամ շագանակագոյն, մորթը չաղտոտեր ու վնասակար նիւթ չը պարունակեր ։

ԴԱՆԱԿ ԵՒ ԵՐԿԱԹԵՂԷՆԻՆ ԱՄ ԳՈՐԾԻՔ

[illegible]

ՏԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԳՈՐԾԻՆԵՐ

ՊՂՆՁԷ, ՋՈՒԼԱԾՈՅ ԵՒ ԾԵԾՈՒԱԾ ԵՐԿԱԹԷ
ՊԱՐՏԷԶԻ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ
32 Մահմուտիյէ փողոց, և
24 Բէրչէմլիւ բազար Ղալաթիա

Հէնրիկ ԼԱՆԺ

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՄԵՔԵՆԱՅՆԵՐ
ԱՏԱՂՁԱԳՈՐԾԻ
ԵՒ
ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԳՈՐԾԻՆԵՐ

ՍԷՅՏԷԼ ԵՒ ՆԱՈՒՄԱՆ

ՏՐԷԶՏԱ [ՍԱՔՍՈՆԻԱ]

Եւրոպայի մէջ կարի մեքենայ չինող ամենամեծ գործարանն է ։

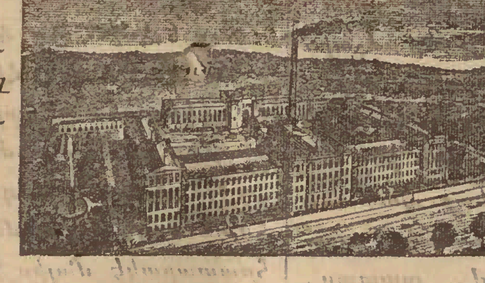

Գործարանատեարք «Օրիժինալ Սաքսոնիա Րէժիա» կոչուած հրաշակաւոր ձեռքի մեքենային ։

ՆՈՐ ԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՆՈՐ ԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՆՈՐ ԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ընտանեաց համար ձեռքով և ոտքով բանող մեքենայք ։

ՆԱՈՒՄԱՆ մեքենայն B

Մոտիստներու և դերձակներու համար մեքենայք ։

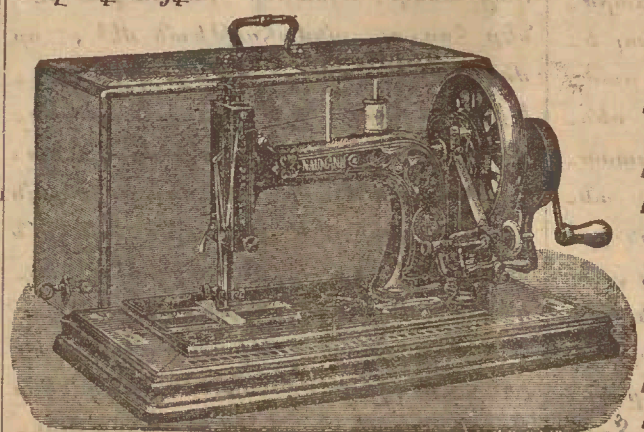

Այս մեքենայն իւր թեթեւ տակ լանիկէն տեղ մ'ունի, ինչպէս նաեւ ամէն տեսակ կարերու համար նորանոր գործիքներ, և շատ դիւրութեամբ լաւ

ՕՂԱԿ

չինելու համար մասնաւոր գործիք մը ։

Այդ մեքենային համար աշխարհիս ամէն կողմ արտօնութիւն առնուած է ։

Ծանօթ. —Այդ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒԹԻՒՆԸ չտեսած՝ կարի մեքենայ մի՛ գնեք ։

ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ՆՇԱՆՆ
ORIGINAL SAXONIA REGIA
SEIDEL & NAUMANN, DRESDEN.

ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ՆՇԱՆՆ
MACHINE NAUMANN
SEIDEL & NAUMANN, DRESDE.

ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆԸ ՋՐԻ ԿՈՒՍՈՒՑՈՒԻ
Ընտանեաց համար օսկի գործիք ղշ. 75
Դերձակաց » » » » 125

Թուրքիոյ և Պուլկարիոյ համար
գործակալ և մթերանոցապետ
ԷՄ. Ժ. ՄԻՐՃԱՆՕՖ
Կ. Պոլիս, Հաճօբուլօ խան, թիւ 17

Ամէն տեսակէն 1500 մեքենայ միշտ պատրաստ կը գտնուին ։

ԳՈՒԻՆ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ

ՈԼԼԻԷՆՍ

Մասին ապահովագրութիւն։ —Դիմել առ գործակատարն ընկերութեան, Պ. Ժ. Վ. Ուիթոլ, Եօրկիատիս խան Պահչէ-գաբու, Պոլիս. կամ Ղալաթիա Ալէքսիատի խան թիւ 15 ։

ՄԵԾ ՄԹԵՐԱՆՈՑ ԿԱՐԱՍԵԱՑ

587, Մեծ Փողոց Բերայի, ի Թէքքէ, մզկիթին դիմաց, 587

Պ. Տիմիթրիոս Սիթալի, տէր վերոյգրեալ Մթերանոցին, պատիւ ունի ծանուցանել հասարակութեան և իւր բազմաթիւ յաճախորդաց թէ իւր վաճառատան մէջ կը գտնուին մեծ քանակութեամբ ամենագեղեցիկ և կատարելապէս հաստատուն կարասիներ, ինչպէս Հայելաւոր պահարաններ, Ծաղկաւոր և սրահի սեղաններ, Ամէն տեսակ լուացարաններ (լվակօ), Ջահաւոր չիֆֆոնիէներ, Հանգստաւէտ բազկաթոռներ, եւլն, եւլն ։

Այս ամէն կարասիներն ի վաճառ հանուած են

ՉԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ

Վաճառատունս նոյնպէս յօժ աժան գներով ամէն տեսակ կարասիներ կը չինէ յանձնարարականաւ ։

ՆՈՐՏՏԱՅՉԷ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՄԲՈՒՐԿ

Յիշեալ ընկերութիւնն հրդեհի դէմ կ'ապահովագրէ տուներ, կարասիներ, խանութներ և ապրանքներ յօժ շահաւէտ պայմաններով, միջնորդութեամբ իւր ընդհանուր գործակալութեան

ՇԻՆՏԼԷՐ ԵՒ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՊԱՀՉԷ-ԳԱՊՈՒ, ՃԷԼԱԼ ՊԷՅ ԽԱՆ

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ

«ԲՈՒԿԻ կալցային, երկաթախառն, կազդուրիչ հանքաջուրերն են միակ ամենազդու դարման ընդդէմ ստամոքսի և աղեաց հիւանդութեանց ։ Կը ներգործեն՝ կանոնաւորելով այն մեծ պաշտօնները որք մարսողութեան գլխաւոր գործողութիւնը կը կազմեն ։

Բրօֆ. ԹՐՈՒՍՕ»

POUGUES

ԲՈՒԿԻ կալցարային, երկաթախառն, կազդուրիչ և անուշահամ Ջուրերն իրենց մասնաւոր բաղադրութեան կը պարտին իրենց յաջողութիւնն եւ առանձնաշնորհեալ ջրոց մէջ դասակարգութիւնը ։ Այս Ջուրերն, յօժ հարուստ, կը պարունակեն իբր 5 կրամ աղ մէկ լիտրի համար ։ Այդ աղերուն մէջ ամենէն առատներն են կարբոնաթ դը շօ և կարբոնաթ դը մանեզի, որով ամբողջովին կը տարբերին Ֆրանսայի միւս կալցարային աղբիւրներէն՝ որք մասնաւորապէս սոտայի և [illegible] կը պարունակեն ։

Այդ հանքաջուրեր կը ներգործեն մանաւանդ ստամոքսին պատին ամէն փոքրին վրայ՝ զոր թեթեւ մը գրգռեն, չէզոքացնելով միանգամայն թթուն որ կրնայ գտնուիլ հոն, եւ միզային ու ծննդական գործարանաց վրայ, որոց տկարացեալ ուժերը կը վերանորոգեն ։

Անոնց գործածութեամբ, [illegible] կը գերծանի այն ամէն կապերէ որք կ'արգելուին զինքն թէ՛ ստամոքսին և թէ՛ աղեաց մէջ ։

Այս առաջին արդիւնքը բնականաբար յառաջ կը բերէ [illegible], որովհետեւ կենաց նիւթերն համեմատական են մարսողական գործարանաց մէջ կատարուող վերանորոգիչ աշխատութեան ։ Ասկէ կը հետեւի թէ ընդհատական ջերմերէ յառաջ եկած [illegible] և [illegible] հիմնովին կը բուժին ԲՈՒԿԻ հանքաջուրերով, մանաւանդ որ անոնց բուժիչ գործողութիւնն նոր տարր մ'առնու [illegible], զոր [illegible] կը պարունակեն ։

ԲՈՒԿԻ հանքաջուրերը կը ծախուին, շիշն 80 սանթիմի, ՃԻՕՎԱՆԻ ԱԼԻԲՐԱՆՏԻ ԸՆԿ. գործակալութիւնը, Դէզարթ Տէլլա-Սանթա, Բերա, Մեծ փողոց ։

ՊՈԼԻՍ

ՔԻՒՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք [illegible] կը բանին Լիվրբուլի և Միջերկրականի մէջ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Օքանիա	7,000	Մալթա	3,000
Ատլաս	3,000	Մորոքքօ	2,500
Ալճէրիօ	3,000	Նամթ	2,500
Պոդնիա	4,600	Բավոնիա	5,000
Պալչէք	2,500	Բոլմիրա	3,000
Պրիթիշ Քուին	1,200	Սերվիա	7,800
Սեֆալոնիա	5,000	Սիթիա	4,600
Քաթալոնիա	4,700	Սարակոսա	3,000
Շերպուրկ	2,000	Սամարիա	3,000
Ցեմերարա	2,500	Սիտոն	3,000
Կալլիտօ	4,000	Թարիֆա	3,000
Քէտար	2,500	Թրինիտատ	2,500
Մարաթոն	3,000		

Մօրոքքօ շոգենաւը, նաւապետ Ֆէնուիք, Լիվրբուլէն աստ հասաւ ընդհանուր վաճառքով և ի մօտոյ վերստին Լիվրբուլ կ'ուղղուի Զմիւռնիոյ ճանբով ։

Ստորագրեալն արտօնութիւն ունի ուղեւորներ և վաճառք ընդունիլ Նիւ-Եօրքի, Պոսթընի, կամ Ամերիկայի և Գանատայի ուրիշ և ոեւէ նաւահանգստի համար ։

Դիմել առ ԹՈՄԱՍ Ջ. ՃՕԼԻ
Գործակատար
Թիւ 1 Քիւչիւք Հավիւ
փաշա խան Ղալաթիա

ՖՐԷՏ ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք [illegible] կը բանին Լիվրբուլի և Արեւելքի մէջ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճէրիան	2500	Ֆավօնեան	3700
Ալզասիան	2500	Ֆլամինեան	3700
Անտալուզեան	2500	Ֆլավեան	3700
Աթէնեան	2500	Իպէրիան	5500
Արապիան	3700	Իլլիրիան	5500
Պավարիան	6000	Իսդրիան	5500
Պուլկարիան	6000	Լեսպիան	2200
Քասթիլեան	800	Լիկուրեան	2500
Սայրէնեան	2000	Լիսպոն	800
Տուրոյ	700	Օբորթօյ	700
Էճիբշըն	3700	Բերսիան	3800
Ֆապիան	3700	Վալէնսիան	6800
Ֆալէրնիան	3700	Վիրճինեան	6800

ԱՐԻՆԷԱՆ շոգենաւը նաւապետ Ռիզարտա ամսոյս 15ին Լիվրբուլէն աստ հասաւ ընդհանուր վաճառքով ։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն կ'ընծայուի.

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆԹԷՆ
Գործակալ
Թիւ 34, 35, 36, Եէնի
Միլլէթ խան, Ղալաթիա.

Նաւատեարք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ և ընկ.
Լիվրբուլ

Գործակալութիւնք
Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնթէն.
Ճիպրալթար, Պ. Պ. Քարվըր Եղբարք
Ալեքսանդրիա, Կ. Լ. Վահման և ընկ.
Մալթա, Ա. Քամիլլերի.
Շիրա, Ա. Մ. Մավրոկորտատոյ.
Զմիւռնիա, Պ. Ուիթօլ և ընկ.

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՑԿԱՆԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՔԵԱՆ
Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Մարսէյլի և Բոնէի մէջ նաւագնացութեան բանող

Սամսոն, Տրապիզոն և Պաթում երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Լ. Մէօզ, որ մայիս 20ին Մարսիլիայէն և մայիս 27ին Պոլսէն պիտի մեկնի ։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Լ'Անոնսէ որ պիտի մեկնի մայիս 23ին, երեկոյեան ժամ 5ին ։

Ուղղակի և [illegible]

Նաւուղիչէի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԹԻՆԻՈԹԷ ԲԸՊՈՒԼ
Մումհանէ փողոց, Թիւ 141

ԲԱՊԱՅԱՆՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվրբուլի, Միջերկրականի և Սեւ ծովի մէջ նաւագնացութեան բանող

ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այա Սոֆիա	3,000	Գրէյ
Իքարիա	2,500	Ռոճըրս
Արքատիա	2,500	Քրուիքշանք
Լաքոնիա	2,500	Ուիլքս
Մասէտոնիա	3,500	Մարշ
Ռումէլիա	2,800	Ֆօթըրկիլ

Բըլկէր շոգենաւը ամսոյս 30ին Լիվրբուլէն աստ կ'սպասուի ։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու և Ամերիկայի համար ։

Ամէն դիւրութիւն և հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց ։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ, ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալ

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

Ընդ մէջ Անգլիոյ, Կ. Պոլսոյ և Օտեսայի

ԹՈՎՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ
ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալպանօ	2,000	Լէանտրօ	4,500
Անճէլօ	3,000	Մարէնկօ	4,300
Արկօ	1,300	Մարստըն	2,500
Պասսանիօ	3,500	Միլօ	2,000
Պորոտինօ	2,200	Նէրօ	2,000
Պրավօ	2,000	Օթելլօ	5,000
Գէյրա	2,600	Օրլանտօ	3,000
Գալիպսօ	2,500	Օտրանտօ	4,500
Գամէօ	2,100	Օտօ	2,000
Գատօ	2,000	Բասիֆիք	1,200
Գօմօ	2,700	Բալէրմօ	3,200
Տիտօ	2,500	Բասքեր	1,700
Տօմինօ	1,800	Քիտօ	2,800
Էրաթօ	2,600	Րիալթօ	4,400
Տրատօ	2,600	Րինալտօ	3,200
Ֆալքօն	800	Րօլլօ	3,000
Ֆիտօ	1,700	Րոմանօ	5,500
Ֆլամինկօ	1,600	Րօմէօ	3,500
Կալիլէօ	5,500	Սալէրնօ	4,000
Կիտանօ	2,200	Սարֆօ	2,000
Կօզօ	,800	Սիլվիօ	2,000
Կրօտօնօ	2,200	Սորէնդօ	4,300
Հանկօ		Թասսօ	1,200
Հէրօ	2,000	Թ. Ուիլսըն	3,000
Հիտալկօ	3,000	Թիկէր	1,300
Հիւմպէրդ	1,200	Թօլէտօ	2,800
Ճիօ	2,300	Քանտօ	3,600
Քէլլօ	2,000	Ցէտտօ	3,600
Քօճօ	2,200	Զէպրա	1,000
Լէօ	2,000	Զէրօ	140

Պօրթօլինօ շոգենաւը, նաւապետ Ստէնթին, ամսոյս 26ին Հըլէն մեկնած է, Զմիւռնիա հանդիպելով Պոլիս գալու և անկից Օտեսա երթալու համար ։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն կ'ընծայուի.

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՀԻԼՏ
Գործակալ
Թիւ 17-18, Քիւչիւք Միլլէթ
խան Ղալաթիա

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Լիվրբուլի և Միջերկրականի մէջ բանող
շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ֆանոքուս	4200	Օսայրիս	3000
Ֆարօս	4000	Նէֆթիս	3000
Օսմանլի	4000	Բէրա	3000
Սեսոստրիս	3250	Ատլանտիք	1700
Թէպս	3250	Լոթուս	800
Մոկատամ	3250	Օլինտա	800
Մարէօթիս	3250	Սէսիլ	700

Օսայրիս շոգենաւը Յունիս 5ին Լիվրբուլէն աստ կ'սպասուի ընդհանուր վաճառքով ։

Վերոյիշեալ շոգենաւք չքեղապէս յարդարուած են ճամբորդներու համար

Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹՕԼ և ԸՆԿ.
Մէյտանճըգ փողոց, Պոլիս
Տնօրէնութիւն, Լիվրբուլ
ՃԷՅՄԶ ՄՈՍ և ԸՆԿ.
31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվրբուլ

Արտօնատէր Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՑ